

FÅGLAR I SÖRMLAND

Nr 1

1990

Årg 23

Fåglar i Sörmland utges av Föreningen Södermanlands Ornitologer (FSO) och utkommer med två nummer per år.

REDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIVARE

Viking Olsson, Stigarvägen 1, 611 65 Nyköping. Tel 0155 - 857 61.

REDAKTION

Viking Olsson, Bert Lindgren, Kent Carlsson.

PRENUMERATION

Avgiften är 70 kr per år och insättes på nedanstående postgiro- eller bakgirokonton. Medlemmar i FSO erhåller tidskriften gratis.

MEDLEMSKAP I FSO

Medlemskap i FSO erhålles genom att 60 kr eller mer insättes på föreningens postgiro- eller bankgirokonton. Familjemedlem 10 kr.

EXPEDITION OCH ADRESSÄNDRINGAR

Sörmlands Ornitologer, c/o Swenzén, Skånegatan 5, 641 36 Katrineholm.
Tel. 0150 - 182 97. Bankgiro: 712-8457. Postgiro: 7 73 78 - 8.

FÖRENINGEN SÖDERMANLANDS ORNITOLOGER

FSO utgör en regionalavdelning av SOF, Sveriges Ornitologiska Förening. FSO är en ideell förening och verkar för vidgad kännedom om och bättre levnadsbetingelser för de sörmländska fåglarna, samt för att sprida intresse för ornitologi till allmänheten. Olika projekt, årlig fågelrapportering, fågelskydd, opinionsbildning m m står på programmet.

STYRELSE FSO 1990

Ordf. Rolf Pettersson, Thulegatan 15 B, 642 00 Flen. Tel 0157 - 119 58.
Vice ordf. Viking Olsson, Nyköping; sekr. Nicke Helldorff, Näshulta; kassör Agne Swenzén, Katrineholm; samt övriga ledamöter Kent Carlsson, Eskilstuna, Bert Lindgren, Kila, och Sven Pettersson, Bettna.

MEDLEMSKAP I SOF

Erhålles genom att 140 kr insättes på postgiro 19 94 99 - 5, Sveriges Ornitologiska Förening. (Ungd.- o. fam.rabatt finnes.)

Omslag:

Stare

FOTO: VIKING OLSSON

DETTA NUMMER
SAMMANSTÄLLT AV
KENT CARLSSON
OCH VIKING OLSSON.
LAYOUT: JAN HENDEN

Redaktionen har ordet

Bäste medlem och läsare...

Fleråriga läsare av Fåglar i Sörmland har ju inte kunnat undgå att märka att tidskriften nu under flera år tillkommit under svåra födslovåndor. Tråkigast har det varit att inte kunna få ut tidningen under utgivningsåret utan ofta med stor eftersläpning in på nästa år. Inte minst styrelsen för FSO beklagar detta och ber att få tacka den trogna läsekretsen för visat tålamod. Naturligtvis har frågan diskuterats vid nästan varje styrelsemöte. Inför 1990 har styrelsen beslutat att själva ta itu med arbetet för att försöka få rätsida på utgivningen. Vårt mål är nu att i rimlig tid få ut nr 1 – detta nummer – på värkanten och nr 2 under hösten. Därtill kommer sedan två Info med aktuella nyheter för föreningens medlemmar vid lämplig tid.

Att styrelsen påtar sig redaktionsuppgifter är naturligtvis inte i längden det rätta, då den har många andra uppgifter att klara av. Se t ex FSO-aktuell i detta

nummer med organiseringen av det stora SOF-riksårsmötet 1991 m m. Bland våra ca 300 medlemmar måste det naturligtvis finnas personer som skulle kunna åtaga sig denna del av föreningsarbetet. Vi hoppas alltså att några medlemmar kan och vill ställa upp med detta, t ex från och med 1991.

Tidskriften blir ju inte heller bättre än vad medlemmarna gör den till. Självfallet kommer den även i fortsättningen att innehålla årliga rapporter om fåglarna i Sörmland, årsredovisningarna från vår fågelstation på Enskär osv. Vi vill nu försöka få in bidrag även av litet annan typ från läsarna. Ekonomin utgör förstås fortfarande ett hinder för avsevärt utökat omfång eller färgtryck. Vi är tacksamma för alla bidrag från läsarna, liksom även gärna kritik – positiv eller negativ – för att vi skall kunna göra tidskriften sådan att den passar så många medlemmar som möjligt.

SKÄGGMESEN SOM HÄCKFÅGEL I SÖDERFJÄRDEN 1989

Lars Broberg

Den stora begivenheten vid Söderfjärden 1989 var att skäggesen äntligen slog sig ner i denna del av Mälaren, sannolikt under högflyktsperioden senhösten 1988, och därefter under 1989 också etablerade sig som häckfågel. Bland annat påträffades ett bo i april och under den stationära vassfågelfångsten vid Idö infångades inte mindre än 98 skäggesar.

Det är inte så troligt att arten häckat i Söderfjärden före 1989. Vassarna har varit välbevakade under flera decennier och vid Idö har inte setts skymten av någon skägges under åren 1981-1988 trots att nästan 12.000 vasslevande fåglar fångats och kontrollerats. Allt som allt finns tidigare endast en vinterobservation av 2 ex den 8 januari 1977 vid Idöholme.

Senhösten 1988

Det hela tycks ha börjat med ett inflöde av skäggesar under senhösten 1988. Första observationen gjordes den 12 november av ett par i vassen vid Strands Koholme i samband med en av de månatliga vinterfågelräkningarna.

Den 10 december var det dags för nästa observation, också av ett par, nu 1,7 km längre söderut och invid fångstplatsen vid Idö.

Eftersom 1988 års ringmärkningsverksamhet vid Idö hade avslutats den 25 september utan någon skäggesobser-

vation bör de första fåglarna ha anlänt efter detta datum. Det är också endast under höstens högflyktsperiod som skäggesen visar spridningstendenser. Aktuell period vid Tåkern anges av Björkman & Tyrberg (1982) till 18 september – 20 november med kulmen under andra hälften av oktober.

Mild vinter

Året 1989 inleddes med tre extremt milda månader. Islossningen i Söderfjärden blev rekordtidig (= första februariveckan). Eventuellt övervintrade skäggesar borde ha haft gynnsamma förhållanden. Trots extra uppmärksamhet syntes dock inga fåglar till under januari-mars vid ett tiotal egna vassbesök i olika vassavsnitt. Men Peter Öhman rapporterar (i brev) 1 ex Strands Koholme den 1 mars.

Häckning 1989

Den 8 april visade sig åter ett par vid Idö. (Nu började det bli intressant eftersom skäggesarna bl a i Tåkern påbörjar sin första kull redan i slutet av mars eller i början av april (Björkman 1975).) Flera gånger under den kommande veckan återsågs fåglarna på samma lokal. Och så, den 22 april, åtföljdes honan av två mattiggande årsungar. Hanen uppehöll sig i närheten och kan ha matat någon kvarvarande unge vid boet. Vid nästa besök den 26 april var

det tyst i vassen och då kunde boet, efter endast ett kort eftersök, påträffas i en vasstätning endast sex meter från den vassgata, som brukar användas vid nätfångsten.

Boet var sedvanligt lågt placerat med bokanten 28 cm över vattenytan. Det fanns mycket spillning kring boet som visade att där nyligen suttit stora ungar. Tack vare ett kvarliggande helt ägg kunde boet säkert artbestämmas till skäggmes efter äggplansch hos Harrison (1975).

Att det fanns flera par i Idö-vassen framgick under årets nätfångst, som inleddes i maj. Till och med augusti ringmärktes 11 gamla skäggmesar (7 hanar, 4 honor) och 23 årsungar.

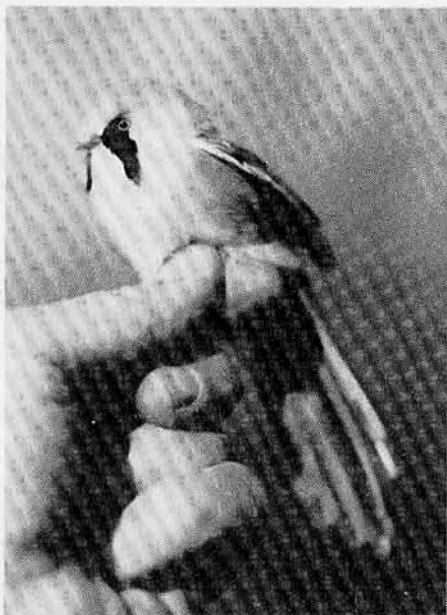
Enstaka par iakttogets under sommaren på ytterligare tre lokaler: Strands Koholme (3 och 18 juni), Fiholmsby (20 juni) och Kinglötvik (21 juni). De båda sista paren upptäcktes i samband med vasspromenader för ringmärkning av bruna kärrhökungar.

Observationerna i de fyra olika vassavsniitten, som ligger spridda utefter en sträcka av 6 km, tyder på att det troligen häckade åtminstone tio par skäggmes i Söderfjärden 1989. Det verkliga antalet kan ha varit betydligt större.

Från Sörmlands rapportområde har någon säker häckning inte tidigare rapporterats. På Södertörn, inom landskapets stockholmsregion, konstaterades den första häckningen 1988 i Lännersvikens (Tyrberg 1989).

98 skäggmesar fångades

Nätfångsten vid Idö pågick 1989 under 39 dagar mellan den 12 maj och den 28 oktober. Skäggmesar sågs och fångades under hela perioden, i genomsnitt

De första skäggmesarna under nio års verksamhet vid Idö fångades och ringmärktes i maj 1989. På bilden en hane.

FOTO: LARS BROBERG

nästan varannan dag (18 av 39 dagar = 46%). Totalt ringmärktes 95 fåglar och kontrollerades 3 med främmande ringar, alltså summa 98 olika skäggmesar. (Därmed infriades såväl en tidig målsättning att under säsongen fånga minst 100 skäggmesar.)

Under hösten ökade skäggmesaktiviteten. Särskilt påtagligt var detta under högflyktsmånaden oktober då 44 nya skäggmesar ringmärktes under de fem sista fångstdagarna mellan den 14 och 28 oktober. Flera dagar var skäggmesen då den vanligaste fågeln i Idö-vassen, vanligare än både sävsparv och blåmes! Dagsrekord sattes den 21 oktober med 23 fångade fåglar (16 nymärkta + 7 kontroller). Den månadsvisa fångsten presenteras i tabell 1.

Ett flertal återfångster visade att flera av Söderfjärdens "egna" skäggmesar fanns kvar i Idö-vassen i oktober. Bl a kontrollerades den 28 oktober två gamla hanar ringmärkta på platsen den 12 maj, respektive den 20 maj, alltså för mer än fem månader sedan.

Varifrån?

Att ett nytt inflöde av skäggmes var på gång under oktober 1989 bevisades genom de tre främmande kontrollerna. Dessa fåglar var alla ringmärkta tidigare samma år på två kända skäggmeslokaler. En hade utvandrat från Tåkern, märkt i juli som ung hona. De övriga två kom från Kvismaren, märkta i juli (ung hane) och i september (1+ hona). De två julifåglarna är med säkerhet märkta på häckningslokalen då skäggmesar inte ger sig ut på vandring i ungfågel-dräkt (Björkman & Tyrberg 1982). Avståndet från märkplatserna är 165 km respektive 83 km, se ringmärkningsdata i tabell 2.

Tack vare dessa fynd finns det skäl att anta att även de första häckande skäggmesarna kan ha kommit från någon av dessa lokaler, dvs från SV eller VSV. Men det finns inga bevis, ingen av sommarens infångade gamla fåglar var tidigare ringmärkt. Dessutom var 1988 ett mycket bra år för skäggmesen i Sverige (Tyrberg 1989) så flera andra källor är möjliga. (Ursprungligen anses alla, eller så gott som alla, mellansvenska skäggmesar ha rekryterats från Tåkern, som varit den stora skäggmeslokalen i Sverige sedan 1972 (Björkman & Tyrberg 1982).)

Trots tydlig sträckoro i oktober iaktogs aldrig någon egentlig högflykt. En tät flock på tio ex sågs dock den 29

oktober passera mot norr utmed stranden vid Strands Gård. Det är ovisst om fåglarna var på väg att lämna fjärden eller om det rörde sig om en lokal förflyttning.

Kvar året ut

De tre sista observationerna för året gjordes vid Idö den 12 november (8 ex), den 18 november (2 ex) och den 28 december (4 ex). Därmed hade skäggmes under 1989 observerats i Söderfjärden under tio månader i rad (mars-december) och utgjort ett nytt trevligt inslag i vassarna jämte de andra speciella vassarerna rördrom, grågås, brun kärnhök och trastsångare. Skäggmesarnas vidare öden under de närmaste åren in på 1990-talet kommer att följas upp med stort intresse.

Referenser

- Björkman, G. 1975. Skäggmesen *Panurus biarmicus* i Tåkern. *Vår Fågelvärld* 34: 296-310.
- Björkman, G. & Tyrberg, T. 1982. Skäggmesen *Panurus biarmicus* i Sverige 1965-1979. *Vår Fågelvärld* 41: 73-94.
- Harrison, C. 1975. A Field Guide to the NESTS, and NESTLINGS of British and European BIRDS.
- Tyrberg, T. 1989. Fågelrapport för 1988. *Vår Fågelvärld* 48: 379-423.

Lars Broberg
Domprosgränd 10
645 30 Strängnäs

Tabell 1

Antalet ringmärkta och kontrollerade skäggesar samt antalet fångstdagar vid Idö 1989

	<i>maj</i>	<i>juni</i>	<i>juli</i>	<i>aug</i>	<i>sep</i>	<i>okt</i>	<i>summa</i>
Ringmärkta	9	5	7	13	17	44	95
Främmande kontroller	0	0	0	0	0	3	3
Fångstdagar	4	1	7	9	13	5	39
Dagar med skäggesfångst	2	1	3	4	4	4	18

Tabell 2

Förteckning över främmande skäggeskontroller vid Idö 1989

(M = hane, F = hona, 10 = årsunge, 1+ = okänd ålder.)

1. 1EB 33.487 F 10 89-07-16 Tåkern, Renstad yttre.
58.20N/14.46 E, Östergötland
F 1+ 89-10-21 Idö. 165 km NE, 97 dagar.
Kontrollerad av ringmärkare.
2. 1EB 52.720 F 1+ 89-09-22 Kvismaren, Vallen.
59.11N/ 15.24 E, Närke.
F 1+ 89-10-21 Idö. 83 km ENE, 29 dagar.
Kontrollerad av ringmärkare.
3. 2KA 84.911 M 10 89-07-08 Kvismaren, Vallen, Närke.
M 1+ 89-10-14 Idö. 83 km ENE, 98 dagar.
Kontrollerad av ringmärkare.

OBSERVATIONER VID STRANDSTUVIKEN 1989

MEDDELANDE NR 5 FRÅN SNÄCKVIKEN

Jan Gustavsson

Observationsverksamheten vid strandstuviksområdets naturreservat är inte upplagd efter något särskilt mönster utan sker mer spontant och löpande under året. Uppgifterna till denna sammanställning är hämtade ur den observationsbok som Fågelföreningen Tärnan har utlagd i området samt från dagboksanteckningarna inom Snäckviksprojektet. Under året har 176 observationer registrerats.

Nedan följer en sammanställning av de intressantare observationerna.

Skäggdopping: Vinterobservationer: 1 ex 29.1, 2 ex 22.2, 2 ex 26.2, 2 ex 27.2. Är ej årlig under vintrarna.

Gråhakedopping: 1 ex sågs 8.10. Observationen faller väl in i bilden av observationer i strandstuviksområdet, endast någon enstaka observation görs så gott som årligen.

Svarthakedopping: En observation under häckningstid 1 ex 5.6.

Rördrom: 1 ex observerades 28.8. Arten är sedd (hörd) 3 gånger under perioden 1984-1989.

Mindre sångsvan: 2 ex sågs 3.1-14.1. Är ej årlig i området. Årets observation utgör den första vinterobservationen under de senaste åren.

Sädgås: Redan den 18.2 sågs 10 ex.

Bläsgås: 1 ex sågs under tiden 25.5-28.5.

Grågås: Den 22.2 sågs de första grågässen vilka var 4 till antalet.

Strippgås: 1 ex sågs 4.8-10.8. Det här är den andra observationen i området, den första gjordes 1972.

Vitkindad gås: Vitkindade gäss har setts från 8.4 till 12.8. Totalt har ca 40 olika gäss observerats i området under året.

Prutgås: 1 ex sågs 25.5-5.6.

Gravand: Så tidigt som 12.3 dök de 3 första gravänderna upp. Den 29.3 var den dag då flest gravänder var i området, 28 till antalet. En häckning genomfördes. Resultatet av den blev 4 ungar som kom på vingar.

Bläsand: Mellan 8 och 11 juni sågs 3 hanar. Den 1.7 sågs 4 hanar och 3 honor och den 2.7 sågs 2 ex.

Snatterand: Första observationen var 8.4 då 1 hane och 1 hona sågs. Sista observationen var 6 ex 4.11. Under året har närmare 50 olika individer setts.

Svarthakedopping
FOTO: TERO NIEMI

Stjärtand: Under sommaren sågs 1 hane och 1 hona 4.6, 2 hanar och 1 hona 5.6, 1 hane 8.6, 2 hanar och 1 hona 11.6.

Årta: De första årtorna sågs 13.4, 4 hanar och 4 honor. Sedan sågs individer under hela våren fram till 10.6 då ett par sågs. En höstobservation av 2 ex 2.9. Under året har ca 25 olika exemplar setts.

Skedand: Under sommaren har observationer skett vid 4 tillfällen, 3 hanar 4.6, 1 hane och 1 hona 5.6, 1 hona + 9 juv 10.6, 1 hane och 1 hona 11.6. En konstaterad häckning genomfördes i området, vilken utgör den första häckningen i området. Tyvärr är det okänt om häckningen resulterade i några flygga ungar.

Alförrädare: 1 ad hane sågs 18.2, den 22.2 sågs 1 ad hane + 1 subad hane och 2 honor vilka var kvar i området (från och till) till 1.4, 1 ex ad hane 1.10. Har setts under 4 av de sista 6 åren.

Bivråk: En häckning konstaterades.

Kungssörn: Under året sågs 4 ex vid tre tillfällen, 1 ex 22.10, 1 ex 3.11, 2 ex 12.11. Är ej årlig i området.

Tornfalk: Under våren sågs 1 ex 22.4, 1 hona 26.4, 1 ex 29.4, 1 ex 15.5 samt 1 ex 26.7, 1 ex juv 23.8, 2 ex juv 24.8, 1 ex juv 26.8, 2 ex 28.8 under sommar-höst.

Aftonfalk: 1 hane 2K och 1 hona upptäcktes 27.5. Hanen stannade kvar i området fram till den 31.5 medan honan sågs sträcka iväg redan samma dag den upptäcktes.

Pilgrimsfalk: Denna storfalk sågs med 1 juvenilt ex 3.10.

Småfläckig sumphöna: Rekordmånga observationer gjordes under sommar-

hösten. Redan den 11.7 infångades det första exemplaret. Sedan fångades ytterligare 5 ex under hösten. 6 ex ringmärktes alltså. Flera av de fångade individerna var ungfåglar, så häckning kan ej uteslutas. Dessutom sågs några enstaka individer som ej infångades. Totalt så fanns det minst 8 ex i vassen under juli-september.

Större strandpipare: Redan den 15.3 upptäcktes 1 ex av arten, sedan sågs 2 ex 20.3 och 3 ex 26.3.

Myrsnäppa: Hela 6 olika exemplar sågs under året, 4 ex 23.5, 3 ex 24.5, 1 ex 1.8, 1 ex 23.8. Arten är ej årsviss.

Dvärgbeckasin: Under året har tolv exemplar setts, första observationen var 3 ex 14.4 och sista 3 ex 23.9.

Rödspov: En rödspov rastade från 27.5 till 29.5 samt 1 ex 27.7 och 1.8. Arten ses ej varje år, under de senaste 6 åren har den setts under 3 av åren.

Myrspov: Rastade under höststräcket med ett antal individer, det är svårt att utröna om det är olika ex vid varje tillfälle, men man kan i varje fall anta att det rör sig om minst 8 ex. 4 ex 29.7, 8 ex 30.7, 3 ex 31.7, 7 ex 1.8, 1 ex 2.8.

Småspov: Enstaka exemplar har setts under höststräcket, 1 ex 1.7, 3 ex 30.7, 2 ex 3.8, 1 ex 24.9.

Skogssnäppa: En tidig observation av arten 1 ex 31.3.

Dvärgmås: Ett juvenilt exemplar rastade 31.7-1.8. Är den andra observationen under åren 1984-1989.

Vittrut: Ett överflygande exemplar sågs 26.3. Fågeln var i sitt andra kalenderår.

Svarttärna: En ung födosökande svarttärna sågs 1.8-2.8.

Dvärgmås juv.

FOTO: TERO NIEMI

Sparvuggla: 1 ex hördes och sågs 18.3, sedan hördes detta exemplar vid flera tillfällen under året. Vid ett tillfälle så hördes 2 ex. 1 ex 16.4, 2 ex 4.5, 1 ex 21.7, 1 ex 9.9.

Hornuggla: En hornuggla ringmärktes 10.9.

Nattskärra: 2 ex ringmärktes 31.8. Ny art för området.

Tornseglare: En sen observation, 1 ex 25.10.

Trädlärika: Två tidiga observationer, 1 ex 12.3 och 1 ex 20.3.

Rödstrupig piplärka: Endast observerad under hösten, 3 ex 29.8, 7 ex 30.8, 1 ex 31.8, 1 ex 2.9 och 2 ex 6.9.

Strömstare: Ett ex sågs 26.11.

Kärrsångare: Ett sjungande exemplar hördes 3.7. Mellan 20.7 och 3.9 ringmärktes 22 ex.

Trastsångare: 3 exemplar ringmärktes under augusti, samt 1 ex sågs i september.

Härmsångare: 1 ex 30.5, 4 ex 10.6 och 1 ex 15.8 är de enda observationerna för året.

Höksångare: 1 ex ringmärktes 16.8. Detta är den fjärde observerade fågeln i området totalt.

Skägges: Arten hördes för första gången detta år den 5.3. Som mest sågs ca 110 ex 14.10. Under året ringmärktes 20

Sävsparv

FOTO: TERO NIEMI

ex. Arten häckade under året för första gången i området.

Pungmes: 1 ad hane sågs 29.8. Ny art för området.

Hämpling: En tidig observation, 1 ex 28.3.

Vinterhämpling: Hördes 12.4 samt 10 ex sågs 23.10.

Rosenfink: 105 ex ringmärktes.

Lappsparv: Endast en observation under året, 1 ex 1.4.

Snösparv: Den 26.2 sågs 1 ex, 1 ex 1.3, 1 ex 5.3, 1 ex 6.3, 2 ex 9.3, 1 ex 16.3, 9 ex 26.3, 2 ex 3.11, 1 ex 4.11 och 1 ex 12.11.

Sävsparv: En vinterobservation, 1 ex sågs 24.2.

*Jan Gustafsson
Frösängsvägen 124
613 00 Oxelösund*

DE FÖRSTA HÄCKNINGARNA AV VITKINDADE GÄSS I NYKÖPINGS SKÄRGÅRD

Jan O Karlsson

Inledning

Den vitkindade gåsen (*Branta leucopsis*) är en ny häckande fågelart i Sörmland och rapporterades inte som häckande vid fågelatlasarbetet 1974-1984 (Ljungberg 1986). Den första kända häckningen var i Likstammen 1982 (Bylin 1983). Dessa fåglar hade sitt ursprung i Öster-Malma som utnyttjar vitkindade gäss i fjällgäsprojektet.

Sedan 1987 har arten häckat i skärgården strax utanför Nyköping.

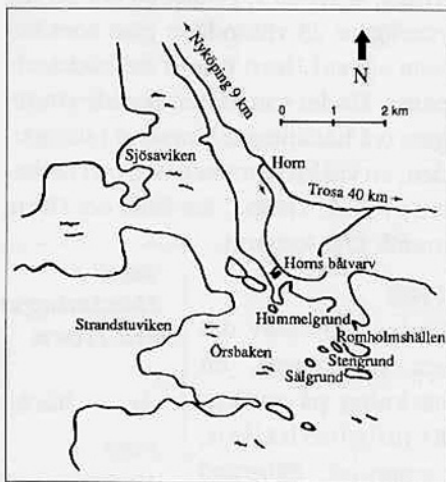
Inventeringsområde

Området där de vitkindade gässen häckar utgörs av ett kustnära område utanför Horn, se figur 1, ca 10 km öster om Nyköping. I detta område har gäsens häckningar studerats av mig sen 1987.

Häckningsöarna utgörs av bergiga holmar med lite gräs, några buskar och små träd. De är ca 70 m som längst. Öarna som utnyttjas är Romholmshäl-len, Stengrund, Sälgrund och Hummelgrundet (som har en sommarstuga). Området ligger i örsbakens inre del. Från närmaste ön är det 200 m och från de andra 1300 m till gäsens betesmarker vid Horn. Det var i början av juni 1989 som jag och Jan Gustavsson hittade de häckande fåglarna.

Intressant nog är det just i detta område utanför Horn som Kanadagåsen etablerade sig som häckfågel i skärgården 1971 (Ljungberg 1972). Kanadagässen är numera spridda i skärgården och det blir nu intressant att se om de vitkindade gässen kommer att följa samma exempel.

En för gässen betydelsefull strandäng är Sköthagen vid Horns båtvarv. Dit simmar de strax efter kläckningen. När de små ungarna bara är några dagar gamla måste de ha tillgång till kort, betat gräs. Ängen betas av nötkreatur och gränsar till varvet.

Figur 1
De vitkindade gäsens häckningsområde.

Inventerings- resultat

1987

På kvällen den 15 juni såg jag och Jan Gustavsson det första vitkindade gåsparet med tre ungar vid Horn. Den 23 juni var det två par till med tre respektive fem ungar. Alltså tre par med sammanlagt elva ungar. Av dessa blev nio flygga, se tabell 1. Under sommaren var det elva översomrade exemplar som uppehöll sig vid Horn.

Ad vitkindad gås, fotograferad vid Stadsfjärden 86.08.24

FOTO: BENGT EKMAN

1988

1988 var det två häckningar med fyra ungar vardera som sågs första gången den 16 juni. Sex av ungarna blev troligtvis flygga, se tabell 1. I slutet på juli var det ytterligare 23 vitkindade gäss som befann sig vid Horn utöver de häckande paren. Under sommaren skedde ytterligare två häckningar längre ut i skärgården, en vid krokholmen och en i närheten av Risö, 5 resp. 7 km öster om Horn, muntl. Ola Jonsson.

häckningen var så sen (i slutet på juli) så den så den vet jag ej häckningsplatsen på. De första ungarna sågs den 8 juni. Sammanlagt blev det 22 ungar. Det var mellan 1 och fem ungar i kullarna. Av dessa blev ca tolv flygga, se tabell 1. Utöver de häckande paren med ungar befann sig ytterligare 23 vitkindade gäss vid Horn i juli.

1989

Under 1989 blev det sex häckningar. En häckning på vardera Romholmshällen, Stengrund, Sälgrund och två på Hummelgrundet. Den sjätte

Tabell 1

Häckningsresultat av vitkindade gäss vid Horn

År	Häckningar	Antal ungar	Summa	Flygga
1987	3	3+3+5	11	9
1988	2	4+4	8	6
1989	6	1+4+4+4+4+5	22	12

Under 1988 skedde två häckningar längre ut i skärgården, men de har inte tagits med i tabellen p.g.a. att de gässen inte kommit in till Horn med sina ungar. Antalet flygga har räknats vid Horn vid ca två månaders ålder. Sedan lämnar de platsen för att bege sig till nya betesmarker bl.a. Statsfjärden, Nyköping, även om de ibland återkommer till Horn.

De översomrande exemplar som uppehåller sig vid Horn under juni till augusti är troligen mestadels ett- och tvååringar som ej börjat häcka, och förstagångshäckare som misslyckats. Det är ett stort utbyte av ungfåglar mellan de andra kolonierna på Gotland och Öland. En del gäss kommer sannolikt därifrån eftersom beståndet på Lausholmar börjar nå sitt tak (Forslund & Larsson 1990).

Ringmärkning

Den 29 juli 1989 ringmärkte Anders Bylin och Anders Magnusson m.fl. nästan hela flocken vid Horn. Sammanlagt ringmärktes 29 ad och 10 årsungar. En stripgås ringmärktes också, och den såg jag första gången den 8 juni vid Horn. Den har sedan varit med de vitkindade gässen under hela sommaren och hösten.

Vitkindade gässens
oskygghet vid
Stadsfjärden
FOTO: BENGT EKMAN

Kontroller

Den 28 augusti 1988 sågs en färgmärkt vitkindad gås vid Stadsfjärden, Nyköping. Den var född på Gotland troligtvis 1987. Vid ringmärkningen den 29 juli 1989 var det tre gäss som var märkta tidigare. En av dessa sågs stå vakt vid Romholmhällen under häckningstid och har troligtvis häckat där. Den har varit använd som fosterförälder i Projekt fjällgås. Den andra var född på Skansen, Stockholm 1980 och ommärkt i Kolmårdens djurpark senare och även kontrollerad i kylvattendammen i Oxelösund i september 1986. Den tredje var född i Kolmårdens djurpark år 1988.

Höst

Efter häckningssäsongen i mitten på augusti brukar flocken ta sig in till bl a Stadsfjärden i Nyköping. Det är säkert de stora gräsmattorna som lockar dem dit. Fast det är mycket folk som promenerar, cyklar och rastar hundar så betar gässen där (se foto). Det går att komma

dem så nära som 10 m. Jämför man med strandängen vid Horn så går de där i vattnet när man är ca 100 m ifrån dem. Vid Strandstuviken brukar enstaka vitkindade gäss hålla till både sommar och höst.

Förflyttningar under hösten 1989

Observationerna i fält har visat att dessa gäss har en ganska stor rörlighet. De har under hösten vid olika tillfällen setts både vid Stranstuviken, Stadsfjärden utanför Nyköping och i Skåraviken vid Hallbosjön. Sammanlagt under sommaren och hösten 1989 har det setts ca 60 ex av vitkindad gås i nämnda områden.

I undersökningarna från Gotland och Öland (Forsslund & Larsson 1990) är samtliga kolonier, även de nyetablerade, belägna på små öar som är klart avskilda från fastlandet. I omedelbar närhet finns det alltid kort betat gräs.

Nya kolonier byggs upp på så sätt att ett eller några få par etablerar sig och börjar häcka. De attraherar sedan ungfåglar som flyger omkring och söker efter lämpliga ställen att senare börja häcka på. När dessa individer börjar häcka i den nya kolonin skjuter tillväxten fart. Den fortsatta ökningen beror sedan till stor del på att de ungar som producerats inom kolonin senare återvänder till sin födelsekoloni för att häcka. Slutligen når beståndet ett tak p.g.a. begränsade resurser och många ungfåglar sprider sig till andra yngre kolonier och bidrar därmed till deras utveckling.

Sammanfattning

Om man jämför utvecklingen vid Horn med förhållandena på Gotland och Öland så stämmer de ganska bra överens. De vitkindade gässen har ökat i Nyköpingsområdet från några stycken i början av 1980-talet till ca 60 ex hösten 1989. Får bara gässen vara ifred på häckningsöarna så kanske ökningen av häckande vitkindade gäss fortsätter och även sprider sig till flera områden, om förutsättningarna är de rätta.

Avslutning

Jag vill rikta ett stort tack till Jan Gustafsson och Bo Ljungberg för hjälp med inventeringar och synpunkter på skrivandet, samt till Anders Bylin, Jörgen Israelsson och Anders Tengholm för att jag har fått ta del av deras kunskaper. Jag vill även tacka Bengt Ekman för att han lämnat fotografier till denna uppsats.

Referenser

- Bylin, A 1983. Häckning av vitkindad gås.
- Fåglar i Sörmland 16: 38-40.
- Forsslund, P. & Larsson, K. 1990. Breeding range expansion of the Barnacle Goose in the Baltic area.
- Ardea (i tryck).
- Ljungberg, B. 1972. Sjöfågelinventering i Trutbådaområdet.
- Länsstyrelsen i Sörmlands län informerar Nr. 4.
- Ljungberg, B. 1986. Svensk Fågelatlas 1974-1984 Del 2.
- Fåglar i Sörmland 19: 80-93.

*Jan O Karlsson
Solbergavägen 1
611 37 Nyköping*

VERKSAMHETEN VID HARTSÖ-ENSKÄR FÅGELSTATION 1989

MEDDELANDE NR 52
FRÅN HARTSÖ-ENSKÄR FÅGELSTATION

Lennart Wahlén

Totalt har verksamhet förekommit vid stationen under 109 dagar, varav 75 under ordinarie höstsäsong, allt fördelat på följande aktivitetsperioder:

Januari 1, 7, 22	Juli 4, 11, 14, 18, 26, 29
Februari 5, 11, 18, 22	Augusti 2-3, 5-14, 19-31
Mars 4, 18, 19, 24, 26, 28, 30, 31	September 1-3, 6-30
April 9, 23	Oktober 1-21, 28
Maj 1, 7, 25, 28	November 3-5, 18
Juni 3, 30	December 2

Personal

Från stationsledningen framförs ett varmt tack till samtliga medhjälpare, vilka under året arbetat med ringmärkningen det antal dagar som anges inom parentes.

O ringmärkare

Göran Altstedt (14), Stefan Bengtsson (7), Kent Carlsson (7), Per Eriksson (7), Nicke Helldorff (7), Björn Jansson (14), Anders Olausson (4), Hans Pettersson (14), Gunnar Sjöo (15), Agne Swenzén (8) och Lennart Wahlén

O assistenter

Bo Altstedt (4), Krister Andersson (7), Daniel Bengtsson (7), Hans-Göran Forslund (3), Ingemar Johansson (1), Jonas Jägerskog (1), Inger Karlberg (11), Christer Larsson (1), Håkan Lernefalk (7), Jan Oldebring (3), Raket Sjöo (14) och Britt Marie Wahlén (2).

Invasionsarter

Arturvalet baseras på den lista som upprättats inom projektet Nordiska invasionsfåglar.

Hökuggla Surnia ulula

Två exemplar fångade och ringmärkta 28.9 respektive 1.10. Den senare stannade kvar t.o.m. den 4.10.

Sparvuggla Glaucidium passerinum

Fyra ringmärkta, 31.8, 26.9, 2.10, respektive 15.10.

Hornuggla Asio otus

Tre ringmärkta, 11.9, 28.9 respektive 29.9.

Pärflugga Aegolius funereus

Tjugotvå obs-dagar 25.8 - 11.10 då 49 exemplar ringmärktes. Detta är en medelgod invasion mätt med Enskärs-mått. Ett exemplar sågs kvar 3.10.

Spillkråka Dryocopus martius

Blott en ringmärkt (20.10) under fem obs-dagar utspritt under augusti-oktober. Troligen lokala fåglar.

Större hackspett Dendrocopus major

Blott tre obs-dagar (20.8, 27.8 och 4.10), ingen fångst. Extremt god tillgång på grankott i bl.a. Sörmland.

Mindre hackspett Dendrocopus minor

Blott fyra obsdagar (9.8, 29.8, 14.9 och 4.10). Två exemplar ringmärkta, troligen lokala fåglar.

Sidensvans Bombycilla garrulus

Under hösten blott en observation, 25 ex. den 20.10. Under våren sedd vid fyra tillfällen i januari-februari samt 9.4. Som mest 60 ex. 22.1.

Stjårtmes Aegithalus caudatus

Hörd mitt på Enskär 21.10, höstens enda observation.

Talltita Parus montanus

Hörd 5.9, vilket blev höstens enda obs. Den 1.2 tre observationer på Enskär och under vårflyttningen 1 ex. på Lillrö 1.5.

Svartmes Parus ater

Noterad endast tre dagar 3-5.10, då ca 30 ex. observerades, varav 13 ex. fångades.

Blåmes Parus caeruleus

Under jan-maj observerades arten under 9 dagar. Under höstsäsongen (aug-okt) totalt 55 obs-dagar och 63 ringmärkta. Resultatet något under genomsnittet. Noterad även i juli, november och december.

Talgoxe Parus major

Under jan-maj 12 obs-dagar, under höstsäsongen totalt 64 obs-dagar och 54 ringmärkta. Liksom för blåmesen något under genomsnittet. Noterad även i juni, juli, nov. och dec.

Nötväcka Sitta europaea

Blott en observation, Fårudden på södra Hartsö 28.5.

Trädkrypare Certhia familiaris

Under höstsäsongen 38 obs-dagar och 32 ringmärkta. Under genomsnittet.

Nötkråka Nucifraga caryocatactes

Hörd vid två tillfällen 17.9 och 29.9.

Gråsiska Carduelis flammea

Observerad under åtta dagar jan-mars, samt 17 - 21.10 och 28.10. På våren som mest 70 ex. (7.1) och på hösten som mest 200 ex.

Snösiska Carduelis hornemanni

Minst 3 ex. 1.1., minst 2 ex. 18.2 och minst 2 ex. 26.3.

Mindre korsnäbb Loxia curvirostra

Nio ex. gjorde sträckförsök den 7.9.

Obestämda korsnäbbar Loxia sp.

Blott sex observationer 3-13.8, 25.9 och 21.10.

Domberre Pyrrhula pyrrhula

Ett par på Storrö 1.1, hörd på Enskär 7.1, en hona på Storrö 28.3. Under hösten tolv obs-dagar 8-28.10 (18 ringmärkta).

Följande invasionsarter har ej observerats 1989:

Fjälluggla, gråspett, vitryggig hackspett, tretåig hackspett, lappmes, nötskrika, bändelkorsnäbb, större korsnäbb, tallbit.

Korsnäbbarna - här mindre korsnäbb - och andra invasionsarter visade under stationens verksamhetsår 1989 ovanligt låg sträckaktivitet. FOTO: VIKING OLSSON/N

Observationer

Under 1989 observerades 174 arter inom fågelstationens verksamhetsområde. Nya arter var alkekung, svarthakad buskskvätta och brandkronad kungsfågel. Därmed har totalt 239 arter noterats under åren 1965-89.

Här följer ett urval av de mest intressanta observationerna. Om inte annat anges så har observationerna gjorts vid Enskärs södra udde. Med "de yttre skären" avses området vid Hamnskär/Garkast.

Gråhakedopping Podiceps griseigena

Tre ex rastade vid Enskär 1.5 och 1 ex vid de yttre skären 7.5. Under hösten

nio obsdagar 23.8-6.10 omfattande ca 10 rastande ex, främst vid södra Enskär, dessutom 2 ex rastande vid Garkast 18.11.

Storskarv Phalacrocorax carbo

Observerades under årets alla månader. Redan 4.3 minst 100 ex i området och 30.3 sågs 100-150 ex varav flera mellanskarvar i häckningsdräkt. I juli sågs som mest ca 125 ex 29.7, och många av dessa var troligen mellanskarvar med "hemort" i den nyetablerade kolonin i Trutbåda-området NV om Enskär. Ett 50-tal ungar ringmärktes där i juni-juli. Minst 300 ex rastade öster och sydost om Enskär 14.8.

Häger *Ardea cinerea*

Ett tjugotal ex, varav många flygga årsungar, vid södra Enskär 30.6. Någon häckplats är inte känd i området.

Vitkindad gås *Branta leucopsis*

Sex ex rastade vid Garkast 9.4. Under hösten gjordes blott en enda obs, 35 ex sträckte mot SV 8.10.

Prutgås *Branta bernicla*

Tio obsdagar under tiden 1-20.10. Som mest 12 rastande (1-6.10), 130 sträckande mot SV 8.10, 30 mot SV 10.10, 15 ex sträckande 15.10 och 3 ex rastande 20.10.

Gravand *Tadorna tadorna*

Ett par sågs flyga mot N 19.3. Från 28.3 häckfåglar i området, som mest 10 ad

25.5. Totalt sågs troligen fem olika ungpullar i juni-juli. En ungfågel sågs sträcka mot SV den 20.8.

Ejder *Somateria mollissima*

Minst 10 000 ex sträckte mot O/NO kl 06.30 - 11.00 den 19.3, ca 8 000 ex mot NO kl. 06.00 - 11.00 den 24.3, 3 000 - 5 000 ex mot NO på morgon-förmiddag 28.3, och på kvällen den 9.4 sträckte 6 000 - 7 000 ex mot NV under blott en timme (kl. 17.15 - 18.15), dvs mer än 100 ex per minut.

Praktejder *Somateria stectabilis*

En 2K hane sågs vid Skeppsklubben 25.5. Detta var den fjärde observationen av arten i området.

Alförrådare *Stellaria polysticta*

Tidigare finns blott två observationer av arten i området. Nu sågs 2 ex (troligen ung hane + hona) vid de yttre skären 7.1, 1 honfärgad vid södra Enskär 22.1, och 1 par (ung hane + hona) vid Torsbåden 11.2.

Sjöorre *Melanitta nigra*

Observerades 1.1, 22.1, 30.3 och 23.4 med som mest 6 ex. Därefter sågs 45 ex rastande vid Torskbåden 3.6. och under 21-28.10 rastande fåglar med som mest 15 ex i en flock.

Svärta *Melanitta fusca*

Observerad i januari med som mest 5 rastande ex vid södra Enskär 22.1. Blott en häckning konstaterad, en hona med en liten unge vid Garkast 26-29.7.

Salskrake *Mergus albellus*

En hane rastade med knipphanar vid L:a Gråskär 28.5.

Kustsnäppa *Calidris canutus*

En flock på ca 250 ex sträckte mot ONO 3.6. Under "hösten" blott åtta iakttagelser av rastande fåglar under tre observerade dagar i juli-augusti.

Sandlöpare *Calidris alba*

Två ad rastade vid yttre skären 29.7 och en ad den 9.8.

Spoonsnäppa *Calidris ferruginea*

En ad rastade vid de yttre skären 29.7 - 3.8.

Skärnsnäppa *Calidris maritima*

Vid tre olika skär öster om Storrö rastade sammanlagt 13 ex 1.1, 10 ex vid Källarklubben 11.2 och 1 ex på samma lokal 1.2.

Dvärgbeckasin *Lymnocyptes minimus*

Ett ex fångades 4.10.

Labb *Stercorarius parasiticus*

Flera par finns i området, bl.a. en häckning med två ungar på St. Källarklubben. En unge ringmärkt 11.7.

Skräntärna *Sterna caspia*

Kolonin på St. Garkast finns kvar med ca 60 häckande par. Alla ungar hade lämnat skäret 11.7. Sista observationen av sträckande fåglar 22.8.

Sillgrissla *Uria aalge*

1 ex 11.2, 1 ex 18.2, 1 ex 4.3, 1 ex 25.5 även observerad 28.5. Ett ägg hittades på L:a Källarklubben 11.7.

Tordmule *Alca torda*

På sju olika skär märktes 21 ungar 11.7 och 14.7. Minkpredationen hade helt spolerat häckningsförsöken på Hamnskär, där ett tiotal döda adulta tordmular hittades på och vid bona.

Tobisgrissla *Ceppus grylle*

Ingen lyckad häckning på grund av minkpredation.

Alkekung *Plotus alle*

Första observationen i området gjorde 18.2, då 1 ex i vinterdräkt sträckte mot NO vid Storrö.

Trots en för arten ganska främmande miljö håller sig gravanden kvar i Hartsö-området och lyckas årligen med sin häckning där.

FOTO: TERO NIEMI

Kattuggla *Strix aluco*

1 ex fångades 10.10 och fanns kvar på Enskärs södra udde till 13.10. Detta är den första märkta och möjligen första höstobservationen av arten.

Jorduggla *Asio flammeus*

Under våren rastade 1 ex på St. Garkast 28.3. Under hösten fångades 1 ex vardera den 29.9 och 4.10.

Trädläarka *Lullula arborea*

Ett ex rastade på Lillrö den 19.3. Ingen höstobs.

Bergläarka *Eremophila alpestris*

Ett ex rastade på St. Garkast 26.3.

Svarthakad buskskvätta *Saxicola torquata*

Ett ex fångades den 7.10, troligen av den östliga rasen maura. Ny obs- och märkart för Enskär.

Höksångare *Sylvia nisoria*

Förutom en ringmärkt ungfågel i början av augusti, hördes arten samtidigt vid häckningsplats mitt på Enskär.

Kungsfågelsångare *Phylloscopus proregulus*

Tre ex ringmärkta den 8.10 och 1 ex den 9.10. En fågel märkt 8.10 kontrollerades på samma lokal 14.10.

Brandkronad kungsfågel *Regulus ignicapillus*

Ny obs- och märkart för Enskär, då 1 ex fångades 10.10.

Mindre flugsnappare *Ficedula parva*

Fem obs-dagar 27.8 - 3.9, då även 4 ex ringmärktes.

Kattugglan blev 1989 ny märkart på fågelstationen. Den yttre skärgården är knappast något idealtillhåll för arten.

FOTO: VIKING OLSSON/N

Vinterhämpling *Carduelis flavirostris*

2 ex på Garkast 1.1, 5-10 ex Garkast 7.1, 1 ex Garkast 4.3, 2 ex sträckte mot NO vid Storrö 28.3, och 1 ex sågs vid Lillrö 9.4.

Lappsparv *Calcarius lapponicus*

Blott fyra observationer 7-24.9 omfattande 8 ex varav en ringmärktes.

Snösparv *Plectrophenax nivalis*

2 ex sågs på sträck mot SV vid Garkast 1.1. 1 ex mot N vid Storrö 4.3 och 1 ex mot N på samma ställe 26.3. Från hösten finns blott en obs 1 ex på Enskär 14.10.

Liksom under tidigare år ligger kungsfågeln i topp på märkningslistan vid Hartsö-Enskär.

FOTO: VIKING OLSSON/N

Ringmärkningen

Under våren ringmärktes 39 ex på Stor-rö och Lillrö, under sommaren ytterligare 32 ex (boungar) och under hösten 4 866 ex.

Häckningsstudierna var av liten omfattning, främst p g a minspredationen. Blott 21 boungar av tordmule kunde ringmärkas i området öster om Enskär.

Höstsäsongen blev ganska givande, antalsmässigt mest beroende på den stora mängden av kungsfåglar, 2 400 ex eller nästan 50% av totala fångsten! Som vanligt följde lövsångare och rödhake, men med mera normala summorna 800 resp 400 ex.

Endast ugglorna visade invasionstendenser, och där dominerade pärlugglan med 49 ringmärkta, dessutom togs 4 sparvugglor, 3 hornugglor och 2 hökugglor. Det var däremot mycket ont om hackspettar, mesar, nötväcka, nötskrika och korsnäbbar. Snösiska sågs rasta vid några tillfällen i jan-mars.

Nya märkarter under 1989 blev kattuggla, svarthakad buskskvätta och brandkronad kungsfågel. Därmed har 149 olika arter ringmärkts vid Hartsö-Enskär fågelstation under de 25 åren 1965-89.

Övriga anmärkningsvärda fångster var duvhök (3), jorduggla (2), gårdsmyg (59), kungsfågelsångare (4), mindre flugsnappare (4) och lappsparv (1).

Ringmärkningssummer, kontroller och återfynd redovisas nedan i tabell 1 och i den efterföljande texten.

Tabell 1. Ringmärkta fåglar vid Hartsjö-Engskär fågelstation 58.41N/17.28E
(Birds ringed at Hartsjö-Engskär Bird Observatory)

Art (Species)	Antal ringmärkta (Number ringed)			Återfynd (Recoveries)	
	1965-88	1989	1965-89	1989	1965-89
Knösuvan <i>Cygnus olor</i>	9	-	9		2
Grågås <i>Anser anser</i>	5	-	5		1
Vitkindad gås <i>Branta leucopsis</i>	1	-	1		
Gravand <i>Tadorna tadorna</i>	1	-	1		
Gräsand <i>Anas platyrhynchos</i>	8	-	8		2
Ejder <i>Somateria mollissima</i>	2	-	2		
Svarta <i>Melanitta fusca</i>	1	-	1		
Duvhök <i>Accipiter gentilis</i>	5	3	8		2
Sparvhök <i>A. nisus</i>	310	43	353	1	31
Ormvråk <i>Buteo buteo</i>	1	-	1		
Tornfalk <i>Falco tinnunculus</i>	9	-	9		
Stenfalk <i>F. columbarius</i>	13	-	13		
Lärkfalk <i>F. subbuteo</i>	2	-	2		
Vattenfall <i>Rallus aquaticus</i>	1	-	1		
Strandskata <i>Haematopus ostralegus</i>	2	-	2		
Större strandpipare <i>Charadrius hiaticula</i>	10	-	10		
Kustpipare <i>Pluvialis squatarola</i>	4	-	4		
Kustsnäppa <i>Calidris canutus</i>	2	-	2		
Småsnäppa <i>C. minutus</i>	6	-	6		
Kärrensäppa <i>C. alpina</i>	165	-	165		
Dvärgbeckasin <i>Lymnocyptes minimus</i>	3	1	4		
Enkelbeckasin <i>Gallinago gallinago</i>	8	-	8		
Morkulla <i>Scolopax rusticola</i>	21	1	22		3
Småspov <i>Numenius phaeopus</i>	2	-	2		1
Rödbena <i>Tringa totanus</i>	1	-	1		
Gluttsnäppa <i>T. nebularia</i>	8	-	8		
Grönbenä <i>T. glareola</i>	1	-	1		
Drillsnäppa <i>Actitis hypoleucos</i>	35	-	35		
Labb <i>Stercorarius parasiticus</i>	1	1	2		
Skrattmå <i>Larus ridibundus</i>	1	-	1		
Fiskmå <i>L. canus</i>	3	4	7		
Gråtrut <i>L. argentatus</i>	1	-	1		
Havstrut <i>L. marinus</i>	3	-	3		
Skrantärna <i>Sterna caspia</i>	118	-	118		2
Silvertärna <i>S. paradisaea</i>	6	-	6		
Sillgrissla <i>Uria aalge</i>	48	-	48		1
Tordmule <i>Alca torda</i>	753	27	780	1	27
Tobisgrissla <i>Cepphus grylle</i>	29	-	29		2
Skogsduva <i>Columba oenas</i>	2	-	2		
Ringduva <i>C. palumbus</i>	5	-	5		
Gök <i>Cuculus canorus</i>	155	-	155		
Hökuggla <i>Surnia ulula</i>	13	2	15		
Sparvuggla <i>Glaucidium passerinum</i>	179	4	183		1
Kattuggla <i>Strix aluco</i>	-	1	1		
Hörnuggla <i>Asio otus</i>	38	3	41		1

Art (Species)	Antal ringmärkta (Number ringed)			Återfynd (Recoveries)	
	1965-88	1989	1965-89	1989	1965-89
Jorduggla <i>Asio flammeus</i>	15	2	17	1	1
Päruggla <i>Aegolius funereus</i>	646	49	695	1	13
Nattskärva <i>Caprimulgus europaeus</i>	19	-	19		
Tornseglare <i>Apus apus</i>	80	-	80		
Kungsfiskare <i>Alcedo atthis</i>	2	-	2		
Göktyta <i>Jynx torquilla</i>	78	-	78		1
Gröngöling <i>Picus viridis</i>	70	2	72		
Spillkråka <i>Dryocopus martius</i>	110	1	111		
Större hackspett <i>Dendrocopos major</i>	321	-	321		4
Vitryggig hackspett <i>D. leucotos</i>	1	-	1		
Mindre hackspett <i>D. minor</i>	182	2	184		
Tretåig hackspett <i>Picoides tridactylus</i>	19	-	19		
Trädlärika <i>Lullula arborea</i>	2	-	2		
Berglärika <i>Eremophila alpestris</i>	1	-	1		
Backsvala <i>Riparia riparia</i>	4	-	4		
Ladusvala <i>Hirundo rustica</i>	86	1	87		
Hussvala <i>Delichon urbica</i>	73	1	74		
Trädpiplärka <i>Anthus trivialis</i>	543	11	554		2
Ångspiplärka <i>A. pratensis</i>	144	4	148		
Skärpiplärka <i>A. spinoletta</i>	18	-	18		
Gulärta <i>Motacilla flava</i>	110	2	112		1
Sädesärta <i>M. alba</i>	1207	11	1218	1	5
Sidensavans <i>Bombycilla garrulus</i>	5	-	5		
Gärdsmyg <i>Troglodytes troglodytes</i>	428	59	487		2
Järnsparv <i>Prunella modularis</i>	256	6	262		5
Rödhake <i>Erithacus rubecula</i>	11268	432	11500	1	48
Näktergal <i>Luscinia luscinia</i>	65	11	76		
Blåhake <i>L. svecica</i>	100	4	104		1
Svart rösttjätt <i>Phoenicurus ochruros</i>	2	-	2		
Rösttjätt <i>Ph. phoenicurus</i>	2147	29	2176		7
Buskskvätta <i>Saxicola rubetra</i>	160	-	160		
Svarthakad buskskvätta <i>S. torquata</i>	-	1	1		
Stenskvätta <i>Oenanthe oenanthe</i>	441	8	449		4
Ringtrast <i>Turdus torquatus</i>	2	-	2		
Koltrast <i>T. merula</i>	776	36	812		13
Björktrast <i>T. pilaris</i>	126	5	131		4
Taltrast <i>T. philomelos</i>	2636	64	2700	3	52
Rödvingetrast <i>T. iliacus</i>	613	25	638		4
Dubbeltrast <i>T. viscivorus</i>	21	-	21		1
Gräshoppsångare <i>Locustella naevia</i>	13	-	13		
Sävsångare <i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	24	1	25		
Rörsångare <i>A. scirpaceus</i>	47	3	50		
Härmsångare <i>Hippolais icterina</i>	62	13	75		
Rödstrupig sångare <i>Sylvia cantillans</i>	1	-	1		
Ökensångare <i>S. nana</i>	1	-	1		
Höksångare <i>S. nisoria</i>	139	1	140		
Årtsångare <i>S. curruca</i>	2025	117	2142		5
Törnsångare <i>S. communis</i>	685	17	702		
Trädgrössångare <i>S. borin</i>	1129	31	1160		3
Svarthätta <i>S. atricapilla</i>	2540	74	2614		12

Art (Species)	Antal ringmärkta (Number ringed)			Återfynd (Recoveries)	
	1965-88	1989	1965-89	1989	1965-89
Nordsångare <i>Phylloscopus borealis</i>	1	-	1		
Kungsfågelsångare <i>Ph. proregulus</i>	6	4	10		
Taigasångare <i>Ph. inornatus</i>	10	-	10		
Videsångare <i>Ph. schwarzi</i>	2	-	2		
Grönsångare <i>Ph. sibilatrix</i>	216	37	253		
Gransångare <i>Ph. collybita</i>	1007	24	1031		4
Lövsångare <i>Ph. trochilus</i>	13380	816	14196	1	23
Kungsfågel <i>Regulus regulus</i>	21991	2422	24413	3	31
Brandkronad kungsfågel <i>R. ignicapillus</i>	-	1	1		
Grå flugsnappare <i>Muscicapa striata</i>	2951	80	3131		5
Mindre flugsnappare <i>Ficedula parva</i>	91	4	95		
Halsbandsflugsnappare <i>F. albicollis</i>	2	-	2		
Svartvit flugsnappare <i>F. hypoleuca</i>	1696	63	1759		5
Stjärtmes <i>Aegithalos caudatus</i>	544	-	544		
Entita <i>Parus palustris</i>	302	9	311		
Tallita <i>P. montanus</i>	70	-	70		
Tofsmea <i>P. cristatus</i>	6	-	6		
Svartmes <i>P. ater</i>	564	13	577		1
Blåmes <i>P. caeruleus</i>	2288	63	2351		5
Talgoxe <i>P. major</i>	1986	54	2040		4
Nötväcka <i>Sitta europaea</i>	117	-	117		
Trädkrypare <i>Certhia familiaris</i>	1446	32	1478		2
Sommargylling <i>Oriolus oriolus</i>	1	-	1		
Törnskata <i>Lanius collurio</i>	941	47	988		5
Varfågel <i>L. excubitor</i>	72	2	74		
Nötskrika <i>Garrulus glandarius</i>	121	-	121		1
Skata <i>Pica pica</i>	6	-	6		
Nötkråka <i>Nucifraga caryocatactes</i>	26	-	26		
Kråka <i>Corvus corone</i>	7	-	7		1
Stare <i>Sturnus vulgaris</i>	116	-	116		5
Pilfink <i>Passer montanus</i>	1	-	1		
Bofink <i>Fringilla coelebs</i>	2137	53	2190		14
Bergfink <i>P. montifringilla</i>	331	4	335		2
Grönfink <i>Carduelis chloris</i>	272	9	281		4
Steglits <i>C. carduelis</i>	2	-	2		
Grönsiska <i>C. spinus</i>	2006	51	2057	1	14
Hämpling <i>C. cannabina</i>	3	-	3		
Vinterhämpling <i>C. flavirostris</i>	25	-	25		
Gråsiska <i>C. flamma</i>	1949	1	1950		5
Snösiska <i>C. hornemanni</i>	6	-	6		
Bändelkorsnäbb <i>Loxia leucoptera</i>	14	-	14		
Mindre korsnäbb <i>L. curvirostra</i>	79	-	79		2
Större korsnäbb <i>L. pytyopsittacus</i>	7	-	7		
Rosenfink <i>Carpodacus erythrinus</i>	11	4	15		
Tallbit <i>Pinicola enucleator</i>	8	-	8		
Domherre <i>Pyrrhula pyrrhula</i>	528	18	546		2
Stenknäck <i>Coccothraustes coccothraustes</i>	1	-	1		
Lappsparv <i>Calcarius lapponicus</i>	14	1	15		
Snösparv <i>Plectrophenax nivallis</i>	1	-	1		
Gulsparv <i>Emberiza citrinella</i>	252	5	257		1

Art (Species)	Antal ringmärkta (Number ringed)			Återfynd (Recoveries)	
	1965-88	1989	1965-89	1989	1965-89
Ortolansparv <i>Emberiza hortulana</i>	47	-	47		
Videsparv <i>E. rustica</i>	19	-	19		
Dvärgsparv <i>E. pusilla</i>	1	-	1		
Sävsparv <i>E. schoeniclus</i>	158	7	165		3
Summa (Sum)	89472	4905	94377	14	406
Antal arter (Number of species)	146	68	149	10	57

Återfynd och kontroller

Under året erhöles genom Ringmärkningscentralens försorg rapporter om 14 återfynd av 10 arter från våra egna märkningar, samt data avseende 12 främmande kontroller (6 arter) som fångades vid stationen under 1989.

Av återfynden gjordes fyra i Sverige, lika många i övriga Norden, tre i Spanien och ett vardera i Östtyskland, Polen och Algeriet.

Sparvhökarnas flyttningsriktning förbi Enskär är som tidigare i huvudsak sydvästlig, nu fick vi glädjande nog dessutom ett par säkra bevis på rekryteringsplatser (bougår i Finland).

Den av oss boungemärkta tordmulen som häckade i Finland som tolvåring 1987 kontrollerades åter två år senare, även nu häckande på ett närliggande skär och nu 14 år gammal! Åldersrekord för arten?

Ny återfyndsart blev jorduggla, där en av höstens märkta fåglar hittades död i Danmark efter drygt två månader.

En pärluggla hade förflyttat sig drygt 50 mil mot nordväst till Norge under loppet av 2 år 7 mån, och en sädesärta återfanns likaså i Norge, drygt 100 mil norr om märkplatsen efter knappt ett år.

En rödhake kontrollerades vid Fals-terbo påföljande höst, medan tre tal-trastar mötte sitt öde i Spanien resp Algeriet.

Bland snabbåterfynd och -kontroller kan först nämnas en lövsångare som tog sig från Hälsingland till Enskär på åtta dagar.

Vidare fick vi data för sju kungsfågel-förflyttningar. Två av dessa gällde individer som under dagtid, en och samma dag, flugit från Landsort till Enskär, 24 km över öppet hav. De kontrollerades på Enskär 10 resp 6 timmar efter märkningen, och de hade då flugit mot väster. Tre av "våra" fåglar flög i stället (troligen nattetid) nästan rakt söderut. Två kontrollerades på södra Gotland efter 6 resp 5 dagar, medan den tredje tog 11 dagar på sig till polska kusten.

En grå flugsnappare kom rakt norrifrån (St Fjäderägg) och kontrollerades på Enskär åtta dagar efter märkningen.

De två talgoxar som vi kontrollerade i oktober kom däremot från öster resp söder. Den ena var märkt på Landsort en vecka tidigare och den andra som boung på södra Gotland i juni samma år.

Slutligen kan nämnas ett par grön-siskor som flyttat långt. En holländsk fågel kontrollerades av oss efter närmare två år och en fågel som vi märkte under den goda grönsiskehösten 1988 fångades i Spanien påföljande vinter, efter en drygt 250 mils energikrävande flygtur.

Aterfynd inrapporterade under 1989 (Recoveries received during 1989)

Sparvhök	(Accipiter nisus)			
<u>6.038.273</u>	1K F	15.09.88	Enskär	
		25.02.89	Osterburg, Wendemark 52.51N/11.55E, Magdeburg, OSTTYSKLAND. Avstånd: 736 km - Riktning: 210 grader (SSV) - Förfluten tid: 163+-3 dagar. (Funnen död)	
Tordmule	(Alca torda)			
7.066.389	10	19.07.75	Ljusskär, Hartsö skärgård	
		21.07.87	Skvättan, Maalahti 63.08N/20.42E (Häckande, tilläggsmärkt med HKI CT-071861)	
		10.07.89	Häggrund, Maalahti 63.07N/20.46E, Vasa län, FINLAND. 523 km - 18 grader (NNO) - 13 år 360 dgr. (Häckande, kontrollerad av ringmärkare. Den svenska ringen mycket sliten)	
Jorduggla	(Asio flammeus)			
8.066.951	1K+	29.09.89	Enskär	
		15.12.89	Brede å 55.07N/08.41E, Jylland, DANMARK. 665 km - 237 grader (VSV) - ca 77 dgr. (Funnen död)	
Pärluggla	(Aegolius funereus)			
<u>7.096.229</u>	2K+	24.09.86	Enskär	
		15.05.89	Hådalen, Röros 62.35N/11.23E, Sör-Trøndelag, NORGE. 546 km - 325 grader (NV) - 2 år 234 dgr. (Funnen död i fisknät på land)	
Sädesärla	(Motacilla alba)			
1EA 61.699	1K+ F	25.09.88	Enskär	
		12.08.89	Brennvika, Hammarøy 68.08N/15.37E, Nordland, NORGE. 1056 km - 356 grader (N) - 321 dgr. (Funnen död)	
Rödhake	(Erithacus rubecula)			
AT 13.320	1K	14.09.88	Enskär	
		11.09.89	Falsterbo fyr 55.23N/12.49E, Skåne. 463 km - 219 grader (SV) - 362 dgr. (Kontrollerad av ringmärkare: 2K, vinge 75 mm, vikt 14.9 g)	
Taltrast	(Turdus philomelos)			
4.231.176	2K+	28.09.87	Enskär	
		(23.03.89)	Mechtras 36.36N/04.02E, Alger, ALGERIET. 2645 km - 208 grader (SSV) - (1 år 177 dgr). (Funnen död)	
		brevdat.		
4.231.246	1K	06.09.88	Enskär	
		14.01.89	Munguia 43.21N/02.51W, Vizcaya, SPANIEN. 2204 km - 228 grader (SV) - 130 dgr. (Funnen död)	
4.231.305	1K	29.09.88	Enskär	
		26.03.89	La Puebla de Montalban 39.52N/04.22W, Toledo, SPANIEN. 2602 km - 226 grader (SV) - 178 dgr. (Skjuten)	

Lövsångare (<i>Phylloscopus trochilus</i>)			
AR 96.806	1K	31.08.88	Enskär (Vinge 67 mm, vikt 8.6 g)
		20.05.89	228 km - 1 grad (N) - 262 dgr. (Kontrollerad av ringmärkare: 2K+, vinge 69 mm, vikt 8.7 g, fett 3)
Kungsfågel (<i>Regulus regulus</i>)			
T 54.028	2K+ M	28.08.89	Enskär
		03.09.89	Hoburgen, Sundre 56.55N/18.08E, Gotland. 201 km - 168 grader (SSO) - 6 dgr. (Kontrollerad av ringmärkare: 1K, vinge 57 mm, vikt 5.6 g, fett 3)
T 78.509	1K F	29.09.89	Enskär
		10.10.89	Bukowo-Kopan 54.28N/16.25E, Koszalin, POLEN. 474 km - 188 grader (S) - 11 dgr. (Kontrollerad av ringmärkare: 1K, F)
V 25.355	1K M	09.10.89	Enskär
		14.10.89	Faludden, Öja 57.00N/18.23E, Gotland. 195 km - 163 grader (SSO) - 5 dgr. (Kontrollerad av ringmärkare: 1K)
Grönsiska (<i>Carduelis spinus</i>)			
AT 13.748	2K+ M	25.09.88	Enskär
		04.03.89	Marin 42.24N/08.42W, Pontevedra, SPANIEN. 2560 km - 236 grader (SV) - 160 dgr. (Fångad)

Främmande kontroller

Sparvhök (<i>Accipiter nisus</i>)			
HELSINKI			
B-108.001	pull	27.06.89	Nauvo 60.11N/21.47E, Turun ja Porin, FINLAND.
		10.09.89	Enskär (Kontrollerad: 1K, M, vinge 203 mm) ca 300 km - ca 230 grader (SV) - 75 dgr.
HELSINKI			
B-109.504	pull	12.07.89	Tervola 66.05N/24.39E, Lapin, FINLAND.
		28.09.89	Enskär (Kontrollerad: 1K, M) ca 910 km - ca 200 grader (SSV) - 78 dgr.
HELSINKI			
B-108.423	1K M	04.10.89	Hangö 59.49N/22.54E, Uudenmaa, FINLAND.
		28.10.89	Enskär (Kontrollerad: 1K+, M) ca 330 km - ca 250 grader (VSV) - 16 dgr.
Lövsångare (<i>Phylloscopus trochilus</i>)			
STOCKHOLM			
AT 37.352	1K	26.08.89	Håsta, Hudiksvall 61.43N/17.05E, Hälsing- land.
		03.09.89	Enskär (Kontrollerad: 1K, M, vinge 71 mm, vikt 9.5 g, fett 2) 338 km - 176 grader (S) - 8 dgr.

Kungsfågel (*Regulus regulus*)

MATSALU

1.213.441 1K+ M 24.09.88 Kabli 58.01N/24.27E, Pärnu, ESTLAND.
19.10.89 Enskär (Kontrollerad: 1K, M)
ca 420 km - ca 285 grader(VNV) - 1 år 25 dgr.

STOCKHOLM

T 54.915 1K F 09.10.88 Snäckviken 58.43N/17.05E, Oxelösund,
Sörmland. (Vinge 53 mm, vikt 5.9 g)
28.03.89 Storrö 58.41N/17.33E, Hartsö skärgård,
Sörmland (Kontrollerad: 2K+, F)
27 km - 98 grader (O) - 170 dgr.

STOCKHOLM

V 18.222 1K M 29.09.89 Landsorts södra udde 58.44N/17.52E,
(kl.06) Sörmland. (Vinge 55 mm, fett 5)
29.09.89 Enskär (Kontrollerad: 1K, M)
(kl.16) 24 km - 257 grader(VSV) - 10 timmar!

STOCKHOLM

V 26.909 1K F 18.10.89 Landsorts södra udde 58.44N/17.52E,
(kl.08) Sörmland. (Vinge 51 mm, fett 5)
18.10.89 Enskär (Kontrollerad: 1K, F)
(kl.14) 24 km - 257 grader(VSV) - 6 timmar!

Grå flugsnappare (*Muscicapa striata*)

STOCKHOLM

AV 48.473 1K 26.08.89 St Fjäderägg 63.49N/21.00E, Västerbotten.
(Vinge 87 mm, vikt 15.5 g, fett 2)
03.09.89 Enskär (Kontrollerad: 1K, vinge 89 mm,
vikt 16.1 g, fett 3)
602 km - 200 grader (SSV) - 8 dgr.

Talgoxe (*Parus major*)

STOCKHOLM

2KB 89.827 pull 10.06.89 St Sindarve, Hamra 56.57N/18.17E, Gotland.
11.10.89 Enskär (Kontrollerad: 1K, F)
199 km - 346 grader (NNV) - 123 dgr.

STOCKHOLM

2KB 54.316 2K+ F 11.10.89 Landsorts södra udde 58.44N/17.52E,
Sörmland. (Vinge 76 mm, fett 3)
18.10.89 Enskär (Kontrollerad: 1K+, F, vinge 74 mm,
vikt 16.6 g)
24 km - 257 grader (VSV) - 7 dgr

Grönsiska (*Carduelis spinus*)

ARNHEM

A 931.962 2K M 13.02.88 Tongeren 52.23N/05.55E, Gelderland,
HOLLAND.
20.10.89 Enskär (Kontrollerad: 2K+, M)
ca 1090 km - ca 50 grader(NO) - 1 år
259 dgr.

Märkningarna och kontrollerna har gjorts på Enskärs södra udde (58.41N/17.28E), Bälinge socken, Södermanland, då inget annat anges.

Understrukna ringnummer anger att ringen har sänts in till Ringmärkningcentralen (Box 50007, 104 05 Stockholm).

Följande förkortningar och symboler har använts i sammanställningen ovan:

- pull unge på häckplatsen, oflygg eller flygel (nestling)
- 1K fågel i sitt första kalenderår (bird in its first year)
- 1K+ fågel i sitt första kalenderår eller äldre, dvs av okänd ålder (bird in its first year or older)
- 2K fågel i sitt andra kalenderår (bird in its second year)
- 2K+ fågel i sitt andra kalenderår eller äldre (bird in its second year or older)
- M hane (male)
- F hona (female)

Summary

The above paper is the annual report of 1989 from Hartsö-Enskär Bird Observatory (58.41N/17.28E) in the archipelago of east central Sweden.

The observatory was manned during 75 days in August-October. In the summer some small studies on the breeding bird fauna were made, especially on the Razorbill *Alca torda* with 27 ringed nestlings.

In the year 4937 birds of 68 species were ringed, most of them with mist-nets on the southern part of the island Enskär. Highest figures were noted for the Goldcrest *Regulus regulus* (2422), the Willow Warbler *Phylloscopus trochilus* (816) and the Robin *Erithacus rubecula* (432).

Among the irruptive species can be mentioned the Hawk Owl *Surnia ulula* (2), the Tengmalms Owl *Aegolius funereus* (49) and the Bullfinch *Pyrrhula pyrrhula* (18).

Lennart Wahlén
Frudngsgatan 44 A
611 30 Nyköping

LITE' HOLKOLOGI - DEL 1

KÖPA ELLER GÖRA SJÄLV?

Viking Olsson

Så här på vårkanten är det aktuellt att hjälpa de hålbyggande fågelarterna med deras bosättning. I den egna villaträdgården eller i bebyggelsens närmaste omgivningar finns numera tyvärr sällan tillräckligt med hålträd att tillgå, och då kan uppsatta holkar vara det enda som hjälper.

Köpa holkar?

Det kan ju tyckas att det bästa och enklaste skulle vara att gå till närmaste varuhus eller järnaffär och där inhandla lämpligt antal holkar. Tyvärr är det sällan så. Om samma kvalitetskrav skulle ställas på holkar som på skjortor, skiftnycklar eller fätöljer, så skulle nog uppemot hälften av tillverkarna vara anmälda till KO. Man kan t ex finna holkar med ingångshål som är så små att ingen svensk hålbyggande art ens kan ta sig in i holken. I borrhade stamholkar kan bohålan vara så trångborrad att den inte ger ordentligt med plats för ett bo av de arter som avses. Holkar kan vara livsfarliga för en kull ungar som skall växa upp där, genom usla och otillräckliga möjligheter att fästa upp holken, genom helt olämpliga, vatten-sugande material i dem, eller genom att fåglarna i holken kan spetsas på vassa spikar som "spårat fel" in i bohålan vid islagningen.

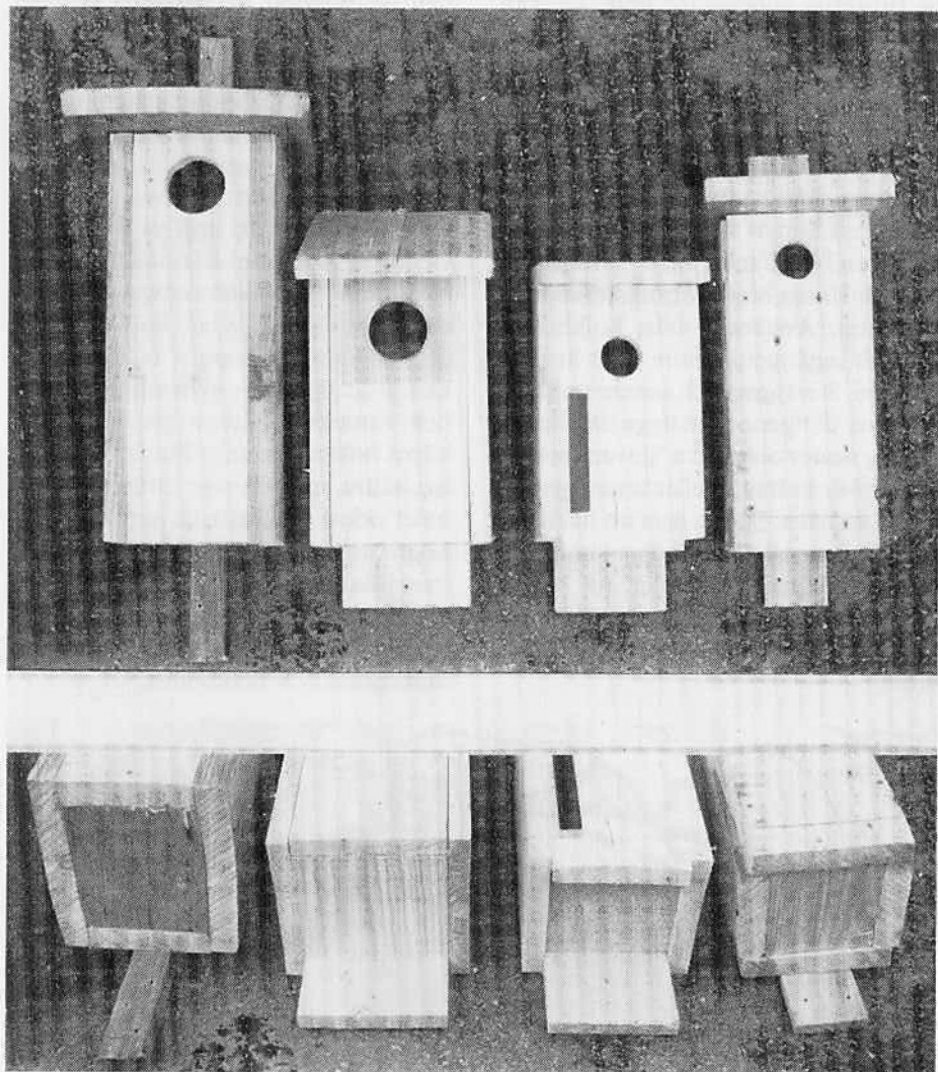
En för några år sedan vitt spridd holk visade sig också på grund av sin konstruktion vara rena dödsfällan, genom

att den tillät en fågel att ta sig in, men gjorde det närmast omöjligt för fåglarna att ta sig ut. ingångshålet högst upp i toppen av den starkt kilformade holken, förhindrade fågeln att med utbredda vingar ta sig upp till utgången. Holkarna blev till rena fällor, och många fåglar hittades döda i dem.

Beträffande en produkt som holkar, kan man knappast räkna med att alla kunder skall besitta nödvändiga kunskaper. Däremot tycker man att tillverkare skulle ha så mycket ansvar att de före tillverkningsstarten nog sätte sig in i hur holkarna bör vara för att rätt passa till de fåglar de är avsedda för. I närmaste bokhandel eller bibliotek kan de ju t ex enkelt hitta böcker med informationer om lämpliga mått etc.

Ett stickprov

Låt oss titta på ett par holkar, slumpvis utvalda i en affär nu våren 1990, i jämförelse med ett par hemmagjorda (figur 1). Prisläget på de två köpta låg på 34 respektive 43 kronor, vilket i dagens läge kanske kunde anses som

Figur 1

Två holkar för stare (t.v.) och två för småfåglar (t.h.). De två i mitten köpta i järnhandel, de två yttre hemmagjorda av "skräpvirke". På den mindre, köpta ligger ett svart decimetermått för att underlätta storleksbedömningen.

Den undre bilden visar mer detaljerat bottenkonstruktion och fästansordning.

FOTO: VIKING OLSSON/N

hyfsat om de varit bra, men med tanke på bristerna alldeles för högt. De kan inte anses helt dåliga, men ej heller godtagbara, detta med tanke framför allt på mått, men också delvis på konstruktion och materialval.

Holken med det stora ingångshålet (50 mm i diameter) visar genom hålets storlek att den är tänkt för stare. Ett bo av staren byggs med minst 5 och oftast upp till 10 cm höjd av bomaterial inne i holken. Avståndet från holkbotten upp till ingångens undre kant är bara 13,5 cm. Staräggen och senare ungarna kommer därigenom att ligga lätt åtkomliga för skator och andra "tjuvar", som ju lätt sticker in huvud eller tassar genom det stora hålet. Staren som art har dock så stora krav på ett rejält djup i bohålan, att det knappast är troligt att någon köpare av denna "starholk" någonsin får någon stare i sin holk. Han har blivit lurad.

Det är däremot tänkbart att holken kan bli bebodd av talgoxe, rödstjärt eller liknande art, men eftersom dessa arter också bygger bon på upp till 10 cm höjd, ligger deras ägg eller ungar lika öppet för tänkbara tjuvar. Ett enkelt sätt att minska sådana risker hade varit att "fördjupa" holken genom att borra ingångshålet högre upp på framsidan. Det är ju avståndet från ingångshålets nedre kant till holkbotten som är avgörande. Större delen av holkvolymen- och holkvirket- ovanför ingångshålet, kan ju ur fåglarnas synvinkel ses som helt värdelösa. Måttan på den andra köpta holken (figur 1) förefaller betydligt bättre, men en stor fördel vore om hålet också där hade borrats betydligt högre upp på framsidan. Det starkt framåtlutande taket - en ganska onödig detalj - har också inskrängt på möjligheterna till ett ordentligt avstånd mellan ingångshål och holkbotten.

Fästnanordning och material

Ingen av de köpta holkarna har en tillfredsställande konstruktion för uppfastning på en trädstam. Den bakre väggen i dem (se figur 1 nedre avsnittet) har förlängts obetydligt och endast under holken, upptill finns alltså inget alls att spika i och fästa med. Mer än en spik är alltså helt nödvändigt i underkanten. Detta och den tillväxt som sker i alla växande träd kommer snabbt att ge upphov till stor risk för att bakstycket spricker, och holken faller ner. En i bakre väggen ordentligt fäst ribba (se bilden på de hemmagjorda holkarna), väl utskjutande både upptill och nertill, ger mycket säkrare fästmöjligheter.

Förhoppningsvis framgår det av fotot här att fabrikanter för tillverkningen av hela bakstycket och botten i den högra köpta holken använt sig av tunn spånskiva. Detta måste vara högst olämpligt, med tanke på risk för vattenuppsugning i det porösa materialet och omöjligt att på ett säkert sätt fästa en holk med spik i sådant spånskivematerial. Bakgrunden till användningen av spånskiva, frånvaro av fäststycke bakom holkens baksida, och båda holkarnas alltför ringa djup förefaller att vara "ekonomi" från tillverkarens sida. Priset på holkarna förefaller nu att vara alltför väl tilltaget, och lidande på sparsamheten blir framför allt fåglarna, men därmed också köparen.

Figur 2

Att själv göra och sätta upp sina holkar är enkelt och fordrar inte några större och märkliga kunskaper. Ofta blir resultatet betydligt bättre än om man köper dem.

FOTO: VIKING OLSSON/N

Gör det själv!

Virket till de två hemmagjorda holkarna i figur 1 har inte kostat något, det är hämtat från "skräpvirke", till stor del en gammal kasserad lastpall. En rak sågning av holkens väggar utan snedtak underlättar, och tillverkningen av de båda holkarna tog inte ens en timme. Som en vägledning kan sägas att starholken ingångshål är 50 mm i diameter, och småfågelholken 31 mm. Invändigt djup (från ingångens underkant till bottenytan inne i holken) är i starholken 24 cm och i småfågelholken 20 cm. Bottenytan på den större är 9,5x12,5 cm (= 119 cm²), och på den mindre 8,5x9 cm (= 77 cm²). Bortsett från ingångsdiametrarna så är det naturligtvis fullt möjligt med mindre avvikelser i måtten, t.ex. beroende på vilken virkesdimension man fått tag i. En större bottenyta är bara till fördel.

Summa summarum - kan du inte finna vettiga holkar till vettigt pris - gör dem själv !

Viking Olsson
Stigarvägen 1
611 65 Nyköping

GULBENA I ESKILSTUNA- TRAKTEN

Nja, det handlar om en med gula plast-ringar ringmärkt mindré hackspettthane. Han har vid det här laget nått en ålder av minst ca 6 år. Åldersrekordet för arten hittills är minst 7 år (VF 48:sid 266).

"Gulbenans" historia, som vi känner den genom sporadiska möten, är följande.

Från påsken 1985 till slutet av mars 1987 tycktes han, året runt, utnyttjat ett ca 1 km² stort område nära Näsjöfjärden. Här genomförde han 2 lyckade häckningar med 5 ungar i vardera kullen.

Vintertid, jan 86 och dec 86, sågs han i en större åkerholme bevuxen med oskött blandskog (löv o barr). Efter den 31 mars 87 var han försvunnen och en omärkt hane häck-

ade strax söder om "gulbenans" gamla bostubbar. Vi var nu ganska säkra på att inte få återse vår spett.

Men 1988 den 7 maj upptäcktes han på nytt, nu ca 2,5 km söder ut fortfarande i ansl. till Eskilstunaån, i färd med ett mejsla ut ett bohål. Av allt att döma genomfördes också denna häckning framgångsrikt. Därefter dröjde det till den 15 april 89 innan han sågs på nytt, nu tillsammans med en hona nära 88 års boplats. Vad som hände vår spett mellan april 89 till mars 90 vet vi inte men nyligen, den 18 mars 90, var han vid samma lokal och av allt att döma inbegripen i revirstrid med en annan hane.

Leif Carlsson
Grängsgatan 2 C
633 42 Eskilstuna

Mindre hackspett — Gulbenan — vid 1986 års häckplats.

FOTO: TERO NIEMI

NYKÖPINGS VITA GRÄS- ÄNDER

Två vita gräsänder började vistas i Nyköpingsån hösten 1989 och orsakade en hel del undran. Ortstidningarna skrev om saken, och flera förfrågningar kom per telefon. Några rader i FiS om saken kan därför kanske vara på sin plats.

Det är inte första gången "underliga" gräsänder visar sig i Nyköpingsån. I "Våra fåglar i Norden" del I, tryckt 1959, finns på s. 159 en bild av en vit gräsand av precis samma utseende som fotot

här intill. Var bilden är tagen anges inte. Däremot finns på s. 161 egendomliga färgvarieteter av gräsänder på foto taget vid Nyköpingsån. Hos dem dominerar i stället svart med endast "hak- och bröstlapp" i vitt. Olika brokiga eller helvita har sedan setts ibland under åren, och gjort att man talat om "Nyköpings vita änder".

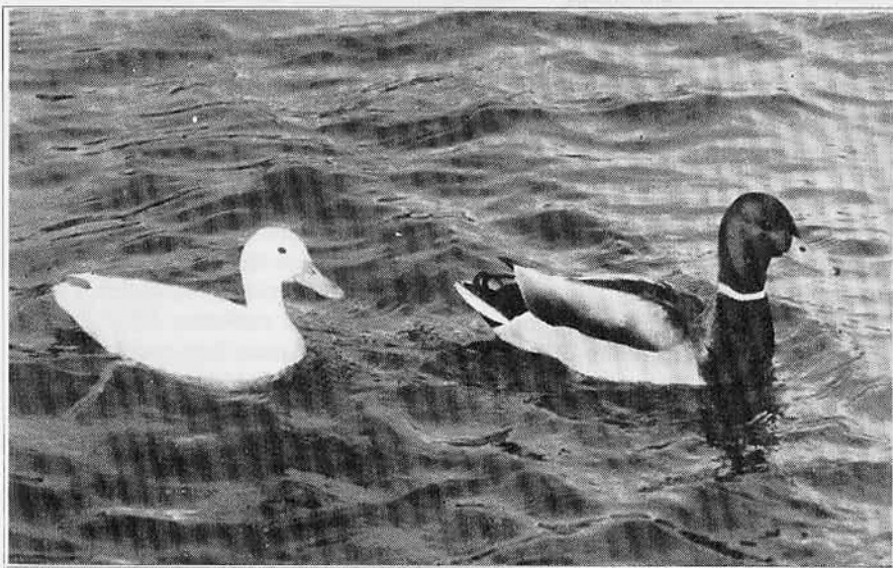
Den återkommande förekomsten tyder snarast på ärftliga anlag spridda inom populationen. Den andra tänkbara

orsaken är att fåglarna är rymlingar från något tamankbestånd i trakten. Liksom bland kaniner, gäss eller kalkoner är det ju regel att det i tambestånden utvecklas helt vita djur som till slut helt kan dominera. Av fotot här framgår att det i ett vilt bestånd bör vara ganska livsfarligt med en helvit exteriör. Man kan t ex bara tänka sig en ruvande vit andhona i artens traditionella häckningsmiljö bland brunvissna tuvor, ris och löv. De vita anlagen och exemplaren måste i en vild popula-

tion ha ett mycket lågt överlevnadsvärde och därmed hela tiden snabbt gallras bort.

Av bilden här framgår ju också att änderna inte är rena albinoexemplar. De två som hållit till i ån under vintern har tydligt mörkpigmenterat öga och gulorange-färgad näbb och ben. De bör därför beskrivas som albinistiska varieteter.

Viking Olsson

Albinistisk varietet av gräsand tillsammans med normal hane i Nyköpingsån, mars 1990.

FOTO: VIKING OLSSON/N

VIT STORK I KATRINEHOLM

På kvällen den 29 april blev jag uppringd av Agne Swensén. Han hade blivit kontaktad av Katrineholms-Kuriren angående några fotografier av en ovanlig fågel, som hade observerats. De misstänkte att det kunde vara vit stork, vilket snart kunde bekräftas. Storkarna, som var två stycken, hade setts tidigare på dagen vid Ö:a Kolberga, vid Forssjösjöns södra sida.

Från 1964 och framåt finns tretton iakttagelser av vit stork i Sörmland, i samtliga fall utom ett av ensamma fåglar. Huvuddelen av fynden har gjorts i maj-juni. De senaste gjordes 1979 och 1980. Tre observationer gjordes 1979, vid Hallbosjön, Lerbo och Östra Vingåker, troligen samma fågel som rörde sig mot nordväst. 1980 gjordes en observation av ett ex över Svanviken, Nyköping.

Vi kom naturligtvis överens om, att det kunde vara trevligt, med en morgonutflykt till Ö:a Kolberga.

I soluppgången befann vi oss på platsen där storkarna hade observerats. Det var en härlig vårmorgon, med sol

och intensiv fågelsång. Några storkar kunde däremot inte ses. Lite senare dök Hans Jansson upp. Så småningom bestämde vi oss för att åka vidare. Precis när vi skulle åka hojtade HJ till, han hade fått se något vitt på håll och där var dom. Två vita storkar kom fram bakom vassen och spatserade makligt ut på en vall. De vandrade runt ute på vallen och var vid ett tillfälle nästan framme vid gården.

Det såg ut som om de sökte föda, men avståndet var så stort att det inte gick att se, om de fick tag på något.

Storken är en allätare, som inte är fullt så beroende av grodor och sankmarker, som ofta anges. Den äter allt från daggmaskar till ormar och ungharar.

Efter att vi hade studerat storkarna en lång tid, försvann de igen bakom

vassen. Vi lämnade därefter platsen. Storkarna sågs några timmar senare, då de lyfte och försvann mot sydost.

Var kom då storkarna ifrån? Då avståndet var så pass långt, gick det inte att se om de var märkta eller ej. På de fotografier som togs av Katrineholms-Kuriren kan inte några ringar ses. Det gör att de troligen inte kom ifrån uppfödningen vid Aneboda. Gamla storkar är mycket hemortstrogna, medan ungfåglarna kan flytta längre distanser. Troligen kom dessa storkar ifrån Baltikum, där det finns relativt gott om stork.

FOTO:
NILS PERSSON

Håkan Lernelalk
Skolgatan 3 A
641 46 Katrineholm

NY ORDFÖRANDE

Per-Erik Betzholtz - "PEB" allmänt kallad - har nu innehaft ordförandeposten sedan 1986. På grund av migration till sydligare nejder vid Kalmarsund, måste PEB nu avsäga sig ordförandeskapet. Vi tackar hjärtligt för nedlagd möda och ansvar för föreningen under de gångna åren.

På årsmötet nyvald ordförande är den välkände "skogsmannen" **Rolf Pettersson**, Flen. I samarbete med andra ornitologer i länet har han tagit initiativ till och genomfört utgivandet av den viktiga boken "Skyddsvärda fågelbiotoper".

I sitt yrke inom skogsvården har han haft stor betydelse för att få hän-synsreglerna att verkligen fungera i det dagliga, praktiska arbetet i skogen.

Vi hälsar honom välkommen på ordförandeposten och ser fram emot många års samverkan i vår förening till fåglarnas bästa i länet.

RIKSÅRSMÖTE FÖR SOF I SÖRMLAND VÅREN 1991

Vår riksförening SOF har under senare år förlagt sitt årsmöte till Örebro 1988, Åhus i Skåne 1989 och Luleå 1990. Sommaren 1989 fick FSO en förfrågan om vi kunde tänka oss att arrangera årsmötet 1991, geografiskt litet "mitten mellan" de två senaste årens och gärna vid kusten. Styrelsen knäade väl närmast inför ansvaret vid första styrelsemötet, men hade vid nästa funderat vidare och funnit att uppgiften också kunde bli något mycket positivt för föreningens vidare verksamheter.

Vi svarade alltså ja, och har nu kommit så långt att plats och datum är bestämt - den 19-21 april 1991 på Stjärnholms Stifts- och kursgård, vid en östersjövik mellan Nyköping och Oxelösund. En av de största betänkligheterna för oss vid förfrågan låg i att det i Nyköping inte finns någon lokal förening av SOF. Efter kontakter med fågelföreningen Tärnan har vi tacksamt mottagit löfte om samverkan med exkursionsarrangemang och dylikt.

Samtidigt är vi medvetna om att vi när den tiden kommer, måste räkna på hjälp från en stor grupp av våra medlemmar, och vi är tacksamma om ni redan nu bokar in dessa dagar i det kommande året. Medlemmarna kommer att få höra mer i FiS och genom våra Info.

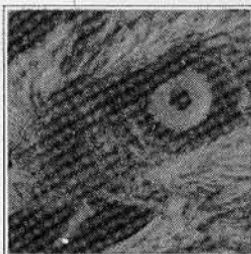
VI HÅLLER ETT ÖGA PÅ DUVHÖKSFRÅGAN

Vid FSO:s årsmöte den 6 mars 1990 tillstyrkte de närvarande insändandet av en motion i duvhöksfrågan till huvudföreningens årsmöte i Luleå den 19 maj. I den önskar vår förening att SOF bli en utarbetar generella regler för föreringsmedlemmarnas ställningstaganden och åtgärder i samband med den sk skyddsjakten som fortfarande genom dispenser kan få ske på duvhök vid bl a uppfostringsanläggningar för fåltvilt. Att situationen är så oklar beror bl.a. på att olika länsstyrelser behandlar frågan på helt olika sätt.

Som exempel på förvirringen kan nämnas att det i ena Skånelänet går att få dispenser, men inte i det andra. I Södermanland har denna vinter minst 8 tillstånd givits för fångst och – enligt dispenstillståndet – borttransport för frisläppande genom försorg av kontakta- de ornitologer.

Oss veterligt har inte en enda ornitolog eller ornitologisk förening blivit kontaktad, varför man kan sluta sig till att antingen har inte en enda hök fångats på grundval av tillstånden, eller...?

Situationen godtages inte heller från jägare- och uppfödaresidan, och för att reda ut begreppen kallade jägarna till en samling på Öster-Malma den 28 mars 1990. Naturvårdsverket (SNV), SNF och SOF hade inbjudits att delta. För SOF och FSO deltog undertecknad, men SNF uteblev tyvärr. I sina inledningsord framhöll jägarnas ordf. J.O. Pettersson att situationen måste förbättras med klara handlingslinjer av samma lydelse i hela landet, men naturligt nog också efter

ganska andra linjer än vad SOF önskar se.

Därefter följde tre föredrag av forskare som studerat duvhökens biologi ur olika synvinklar; Per Widén, Robert Kenward och Görgen Göransson. I inlägg från några uppfödare

av fåltvilt fick vi sedan höra att de fann det närmast obegripligt att de inte fick avliva de duvhökar som störde deras verksamhet.

På detta följde flera timmars ingående diskussion. SNV:s representant Krister Borg meddelade att SNV just nu utarbetar klagorörelse direktiv till landets länsstyrelser. Juridiskt kan de ej bli bindande, men K.B. hoppades att större enhetlighet i behandlingen av duvhöksdispenser på de olika länsstyrelserna därmed ändå skulle kunna uppnås.

SOF:s huvudregel "Jakt skall ha som enda syfte att tillvarata det jagade bytet för konsumtion" diskuterades livligt. Eftersom jägarna t ex vill få en utvidgad "skydds jakt" på duvhök kom ju rätt självklart mest kritik mot denna syn, från deras håll. K. Borg angav mycket klart att SNV:s syn stämde väl överens med SOF:s budord, vilket ju var glädjande och även hoppningsgivande för de slutliga ställningstagandena. Vi får alltså avvakta för att se hur utformningen blir, men det förefaller som om vi kan ha gott hopp om en klok och för duvhöken positiv behandling. FIS återkommer med informationer när det blir aktuellt.

Viking Olsson
text och foto

"DEN DÖENDE SVANEN ...!"

Som medlemmarna säkert minns så beslöt styrelsen att 1989 göra en länsinventering av knölsvanbeståndet i länet. Upprop gick ut i FiS nr 1 1989, men också till 7 olika lokala dagstidningar i Sörmland. Detta för att nå länets alla delar och för att väcka intresse för fågelstudier och för FSO och vår verksamhet hos de naturintresserade i länet.

Resultatet blev nästan osannolikt dåligt eller sammanlagt 5 (!) svar – två av dessa troligen på grund av notiserna i tidningarna och det ståtliga antalet 3 (tre) från medlemmarna...!

Vi tackar i alla fall dessa fem tappra, och får diskret begrava den döda svanen. Frid över dess minne!

Viking Olsson

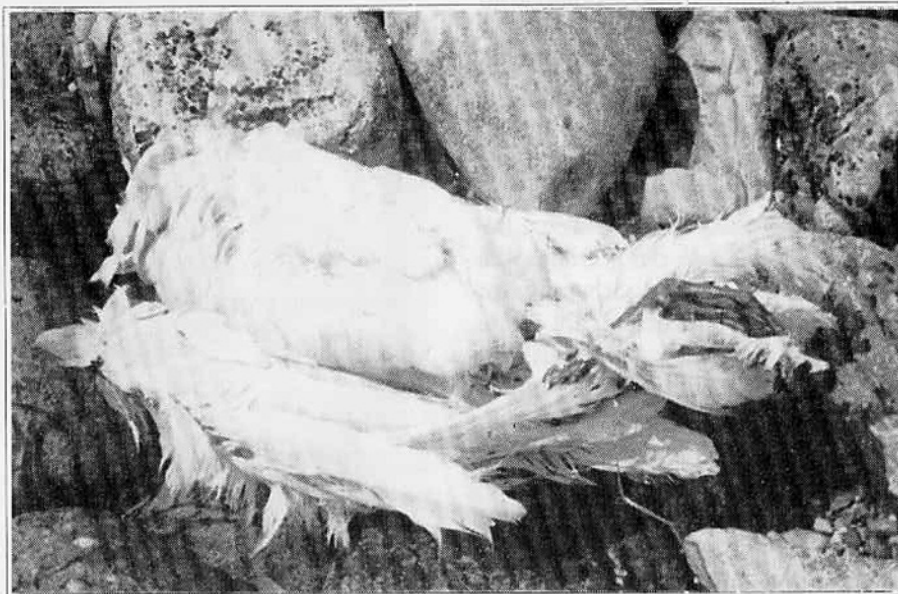

FOTO: VIKING OLSSON/IN

Rikare Skog

Om samverkan kring en bättre framtid för våra skogsmarker

Inom naturvården har vi väl under åren fått uppleva många ståtliga kampanjer. De har ofta gett litet resultat och snart varit glömda, och har inte blivit stort mer än just "kampanjer". Läsarna av FiS kan därför kanske undra något över att redaktionen denna gång särskilt bett att från Skogsvårdsstyrelsen få en presentation av en ny kampanj – "Rikare Skog".

Orsaken är att vi nu tycker oss ha sett att arbetet från skogsvården verkligen börjar bli på allvar inriktat på att få hänsynsreglerna att fungera ute på fältet. Den som färdas i det sörmländska landskapet och uppmärksamst granskar avverkningsplatserna ser nu allt oftare hyggen utförda med fantasi och varsamhet för speciella objekt, heli annorlunda än de tidigare linjalraka, renrakade "slagfälten" vi fått vänja oss vid tidigare. De senare kan för all del förekomma fortfarande, men de utgör då snarast bevis på behovet av gemensamt samarbete mellan oss ornitologer och skogsvårdens folk. Vi har nu samma mål – dvs just en rikare natur än det rena monokulturlandskap vi hittills sett som en hotande framtidsvision.

Både som kursdeltagare och i olika former på kursinstruktörsidan kan vi

bidraga till att få vår syn på natur- och fågelskydd presenterad och förhoppningsvis respekterad. På nästa sida följer alltså en presentation av kampanjen från Skogsvårdsstyrelsen.

Viking Olsson

Diskussion "på plats" i skogen, mellan skogsvården och FSO. Fr.v. Karl-Henry Karlsson, Göte Olsson och Hans Strand (Skogsvården) och Bert Lindgren (FSO).

FOTO: VIKING OLSSON/N

RIKARE
SKOG

Naturvård i skogsbruket är en stor och viktig samhällsfråga. Den berör alla, inte bara skogsägare och verkssamma i skogen. Därför satsar skogsvårdsstyrelsen nu på en stor och bred studiekampanj i naturvård och ekologi.

Skogsvårdsstyrelsen har liksom många andra under en följd av år bättrat på kompetensen inom naturvård och ekologi. Det har varit utbildning i fauna- och floravård i skogsbruket, fornminnesvård i skogsbruket, lövskogsskötsel och sk ståndortsanpassat skogsbruk. Stora resurser har satsats på forskarkontakter, läromedel och personalutbildning. Avsikten med allt detta har varit att få verkligt genomslag för ett mer naturanpassat skogsbruk. Nu återstår ett viktigt led i denna stora satsning, nämligen att sprida dessa kunskaper ända ut till landets alla skogsägare och andra som jobbar och verkar i skogen.

Rikare Skog heter utbildningen som skall ge naturvården det stora lyftet i skogsbruket. Vi vill i den här kampanjen "jobba på full bredd", dvs engagera så många som möjligt inom skogsbruket och naturvården.

Här kommer några konkreta exempel ur *Rikare Skog*: vid avverkning och skogsvård spara känsliga miljöer som våtmarker, skog på bergiga områden, kant- och brynzoner, rasbranter, bäckraviner, gamla lövträd, buskar m m. Dessutom kommer utbildningen visa på hur man bedriver ett mera ståndortsanpassat skogsbruk, vilket bl a innebär rätt trädslag, olika avverkningsmetoder, kvalitetsskogsskötsel och lövskogss-

skötsel. Allt det här kommer ge oss en *Rikare* och ur alla synvinklar värdefullare *Skog*.

Tidsplanen för kampanjen ser ut på följande sätt:

Juni -90 Boken *Rikare Skog* med studiehandledning är färdig.

Sept -90 Startexkursioner (1/2 – 1 dag) genomförs på ett 15-tal platser i länet.

Vintern 90/91 Deltagarna läser *Rikare Skog* i studiecirkel eller på egen hand.

Vår, sommar, höst -91 Deltagarna slutför utbildningen under en 2-dagars exkursion på en av skogsvårdsstyrelsen förberedd slinga.

Utbildningen kommer sedan att finnas under ytterligare 2 år. Ambitionerna är höga både vad gäller deltagarantal och utbildningens kvalitet och organisation.

Projektledare i Sörmland är Nils Carlborg (tel 0155/62424) och Rolf Pettersson (tel 0157/14282) på skogsvårdsstyrelsen.

Själva utbildningsarbetet skall sedan genomföras lokalt ute i länet. Ansvariga för arbetet där är respektive distriktskonsulent. Övriga skogsbruket och naturligtvis studieförbunden – i första hand Vuxenskolans och Studieförbundet – är också engagerade i kampanjen.

Du som vill veta mer om kampanjen kan vända dig till din skogsvårds konsulent eller något studieförbund på din hemort. Det går också bra att ringa någon av projektledarna.

Välkommen i en *Rikare Skog*!

Nils Carlborg

Flyttfåglarnas ankomst 1989

För tredje året i rad har vårfåglarnas ankomsttider till Sörmland registrerats. Ett formulär skickades ut där 60 arter skulle noteras och av dessa har 32 formulär inkommit, vilket är några fler än föregående år. Observationerna är ganska jämt fördelade över länet med undantag av nordvästra delen, som har något färre observatörer.

Vädret

Vintern och våren 1989 kommer att gå till historien som den varmaste på minst 250 år! Både januari och februari hade 6-7 grader högre medeltemperatur än normalt. Mars blev inte lika extremt varm som de båda föregående månaderna men medletemperaturen var ändå 4-5 grader högre än normalt för vår del av landet. Mars präglades också av mycket nederbörd, dubbla mängden, samt blåsigt då storm förekom i södra Sverige vid flera tillfällen.

Även april hade temperaturöverskott på 1-2 grader. I mitten på månaden växte en högtrycksrygg till och temperaturen steg till drygt 20 grader. Maj blev med sina många soltimmar och högsommarvärme från den 20, den varmaste i östra Sverige på 50 år, trots att avslutningen blev ganska kylig.

Hur påverkades fåglarna?

Flera arter än normalt torde ha övervintrat vintern 88/89. Tidiga observationer av arter som ormrör och sävsparv tyder på detta. För de olika andarterna såsom gravand, bläsand, kricka och

brunand kom dessa från 2-4 veckor tidigare än de två föregående åren. Även morkulla, sånglärka, ängspiälärka, stare och bofink var 3-4 veckor tidigare. Av tropikflyttarna var törnskatan den 9 april extremt tidig då den kommit cirka en månad tidigare än vad som är normalt för denna art.

För övriga långflyttare var det mera normala datum med cirka en veckas tidigare noteringar för arter som ärt-sångare, lövsångare och svart vit flugsnappare. Arter som noterades senare är trädgårdssångare, grå flugsnappare och rosenfink trots ganska god rapportering. Då vårt material endast bygger på två normala och en extrem vår kan inga större slutsatser dras av detta.

Vintern och våren 1990 kommer kanske att bli ännu mildare än 1989, så undersökningen kommer att fortsätta några år framåt ännu. De datum som står i tabellen på följande sida är de som nu gäller då viss komplettering och rättning har gjorts. Vill slutligen rikta ett varmt tack till samtliga rapportörer som bidragit med uppgifter till denna artikel samt en uppmaning till alla att skicka in Era insamlade noteringar för 1990.

Törnskata

FOTO: TERO NIEMI

Flyttfåglarnas ankomst 1989

	Första obs	Närmast följande	Första obs -87	-88		Första obs	Närmast följande	Första obs -87	-88		
Skäggdopping	28.2	5.3	12.3	-	25.3	Hussvala	26.4	27.4	30.4	23.4	30.4
Rördrom	5.3	26.3	-	20.3		Trädpiplärka	16.4	21.4	26.4	24.4	26.4
Gravand	12.3	12.3	13.3	17.4	1.4	Ångspiplärka	9.3	15.3	18.3	28.3	29.3
Bläsand	12.3	12.3	18.3	-	3.4	Gulärta	16.4	30.4	1.5	25.4	29.4
Kricka	12.3	12.3	18.3	7.4	31.3	Sädesärta	18.3	20.3	26.3	3.4	21.3
Brunand	5.2	26.2	28.2	5.4	21.3	Järnsparv	24.3	27.3	29.3	29.3	1.4
Bivräk	14.5	16.5	14.5	14.5		Rödhake	21.3	24.3	26.3	3.4	1.4
Brun kärrhök	26.3	28.3	4.4	31.3	4.4	Näktergal	29.4	29.4	30.4	5.5	30.4
Ormvräk	13.2	24.2	28.2	22.3	14.3	Rödstjärt	14.4	27.4	28.4	29.4	24.4
Fiskgjuse	25.3	31.3	5.4	7.4	4.4	Buskskvätta	26.4	27.4	30.4	29.4	28.4
Lärfalk	29.4	15.5	16.5	28.4	5.5	Stenskvätta	9.4	12.4	13.4	10.4	2.4
Trana	19.3	20.3	24.3	30.3	27.3	Taltrast	17.3	24.3	26.3	3.4	22.3
Strandskata	9.3	24.3	27.3	12.4	20.3	Rödvingetrast	5.3	18.3	19.3	29.3	1.4
Tofsvipa	27.2	28.2	1.3	20.3	12.3	Gräshoppsångare	14.5	15.5	19.5	16.5	7.5
Enkelbeckasin	18.3	18.3	23.3	29.3	1.4	Sävsångare	30.4	30.4	1.5	1.5	6.5
Morkulla	6.3	11.3	15.3	30.3	28.3	Rörsångare	29.4	30.4	30.4	1.5	1.5
Storspov	26.3	4.4	8.4	-	1.4	Årtsångare	28.4	28.4	29.4	16.5	7.5
Skogssnäppa	29.3	31.3	2.4	5.4	1.4	Törnsångare	9.5	11.5	14.5	15.5	7.5
Grönbena	26.4	26.4	30.4	-	1.5	Trädgårdssångare	14.5	14.5	15.5	2.5	11.5
Drillsnäppa	9.4	25.4	29.4	-	25.4	Svarthätta	26.4	27.4	29.4	3.5	30.4
Fisktärna	15.4	16.4	21.4	14.4	20.3	Grönsångare	26.4	27.4	29.4	30.4	22.4
Silvertärna	28.4	1.5	4.5	25.4	3.5	Lövsångare	14.4	15.4	16.4	20.4	22.4
Skogsduva	21.2	24.2	28.2	12.3	14.2	Grå flugsnappare	15.5	20.5	21.5	1.5	2.5
Ringduva	5.3	9.3	11.3	21.3	11.3	Svartvit flugsnapp.	14.4	14.4	22.4	26.4	22.4
Gök	30.4	5.5	7.5	9.5	7.5	Törnskata	9.4	13.5	14.5	9.5	15.5
Tornseglare	4.5	10.5	11.5	9.5	10.5	Stare	23.2	1.3	4.3	18.3	12.3
Göktyta	26.4	27.4	28.4	29.4	29.4	Bofink	4.3	5.3	11.3	16.3	21.3
Sånglärka	20.2	21.2	26.2	21.3	14.3	Hämpling	26.3	28.3	30.3	31.3	12.3
Backsvala	30.4	2.5	10.5	9.5	5.5	Rosenfink	20.5	23.5	24.5	17.5	17.5
Ladusvala	21.4	25.4	26.4	24.4	29.4	Sävparv	1.3	2.3	4.3	29.3	27.3

Agne Swenzén
Skånegatan 5
641 36 Kärneholm

Två representanter för den milda vintern och
den tidiga våren.

Till vänster:

Ormvråk

FOTO: ARNE ANDERSSON

Nedan:

Sånglärka

FOTO: KARL-ERIK HÅGER

Storspov

FOTO: KARL-ERIK HÄGER

Innehållsförteckning
Fåglar i Sörmland nr 1 1990

- 3 REDAKTIONEN HAR ORDET
- 4 SKÄGGMESEN SOM HÄCKFÅGEL I SÖDERFJÄRDEN
— LARS BROBERG
- 9 OBSERVATIONER VID STRANDSTUVIKEN 1989
— JAN GUSTAVSSON
- 13 DE FÖRSTA HÄCKNINGARNA AV VITKINDADE GÄSS I NYKÖPINGS
SKÄRGÅRD — JAN O KARLSSON
- 17 VERKSAMHETEN VID HARTSÖ-ENSKÄR FÅGELSTATION 1989
— LENNART WAHLÉN
- 32 LITE' HOLKOLOGI – DEL 1 — VIKING OLSSON
- 36 KORTA NOTISER
- 39 FSO-AKTUELLT
- 42 RIKARE SKOG
- 45 FENOLOGI